

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2—10
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru România și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

După criză

— O primejdie permanentă —

(=) Din fericire pentru interesele vitale ale neamului nostru în această țară, criza cea mai nouă provocată de „Tribuna“, paralel cu foștii ei inspiratori Mangra, Brote și Slavici, s'a terminat cu biruința comitetului central al partidului național. A biruit astfel bunul simț politic și dreapta judecată. Au biruit principiul autorității legale și conștiința solidarității naționale. A biruit trecutul luptelor noastre politice, împreună cu toate învățăturile lui pline de înțelepciune; a biruit prezentul, cu energia unor generații bărbătești, asupra unui viitor din cele mai blestemate de Dumnezeu și de oameni, dacă rezultatul crizei ar fi fost pe placul provocătorilor ei.

Poporul nostru poate să fie mândru și mulțumit de cele săvârșite în cursul acestui an, pe terenul politic. Luat între două focuri, între loviturile neconținute ale guvernului și între loviturile mai dureroase încă ale propriilor fii rătăciți, el și-a păstrat neclintită credința față de frunzașii săi firești, față de partidul și programul național.

Printr'o coincidență vinovată și rușinoasă, țanta guvernului, ca și țanta inspiratorului „Tribunei“ a fost să zdruncine mai întâi de toate încrederea obștei românești în conducătorii ei politici, în deputați și în membrii comitetului național. Ca de-o stâncă de granit însă, atacurile despicăte ale guvernului și ale contelui Tisza

de-o parte, ale renegatului Mangra și ale „Tribunei“ de altă parte — s'au izbit și s'au sfărâmat de solidaritatea națională a neamului nostru.

Plină de duplicitate a fost și politica guvernului și politica „Tribunei“ față de comitetul și partidul național.

Guvernul, prin unelele sale administrative, a urmat cu sistemul prigonirilor și terorizărilor, iar prin graiul de vulpoi al contelui Tisza ne ademenea la o pace egală cu deplina capitulare națională. Dar nici prigonirile și terorizările nu ne-au înfrânt, nici sirenele păcei perfide nu ne-au amăgit.

„Tribuna“, prin campaniile sale, se prefăcea că ar fi slujind cea mai radicală politică națională și pretindea comitetului național să se arunce în aventuri criminale, făcându-se protectorul nechemat al școalelor noastre, al așezămintelor noastre de cultură, spre a-le expune loviturilor de grație ale guvernului. Pornind din concepțiile sale anarchice, „Tribuna“ a trecut în repetite rânduri peste autoritatea capilor noștri bisericesti și culturali, peste organele cari conduc — pe temeiul legilor — școalele și așezămintele noastre culturale. I-ar fi plăcut „Tribunei“, sub masca politice „intransigente“, ca oamenii noștri politici să se amestece în treburile școlare și culturale, asmuțând guvernul și dându-i prilejul atât de așteptat al unor intervenții fatale pentru soarta cetăților educației și culturai românești. Nimenea însă, dintre factorii responsabili ai vieții noastre publice, n'a luat în serios propunerile și îndemnul nescotite ale „Tribunei“.

De altăparte în cea mai flagrantă con-

trazicere cu politica națională sincer intransigentă, „Tribuna“ s'a pus în rândul contelui Tisza, în rândul renegaților de teapa vicarului Mangra, în rândul tuturor dușmanilor jurați ai credințelor noastre politice, dând asalturi repetite asupra organizației noastre naționale, bătându-și joc de principiile solidarității și autorității, terfelind fără de nici o rușine pe cei mai vrednici luptători naționali și pe toți conducătorii noștri firești. Dar lumea românească, — din toată țara, și-a dat semne de primejdie și a osândit „Tribuna“ ca pe un organ vrășmaș intereselor noastre naționale.

În câteva luni, indignarea publică contra „Tribunei“ a luat proporțiuni atât de întinse, la noi și chiar la frații de peste hotare, încât reputația și creditul de odinioară al ziarului răsvrătit s-au dus pe copcă, pentru totdeauna. Toate ziarele noastre naționale au făcut front în contra campaniilor „Tribunei“, iar noul organ al comitetului și partidului național, „Românul“, a fost primit cu dragoste și entuziasm, cucerind în scurt timp încrederea celor mai largi cercuri de cetitori. Succesul acestui ziar, care apare ca *oficiosul* partidului, este cu atât mai remarcabil, cu cât „Românul“ s'a înființat chiar în Arad, înființându-se în fața „Tribunei“ ca o cetate nebiruită a neamului în contra unei cetăți de adăpost pentru toți rătăciții și dușmanii solidarității acestui neam. Prin apariția și răspândirea „Românului“, a fost spulberată de veci legenda, că ținuturile aradane ar fi căzut pradă politice nefaste a „Tribunei“.

Astăzi, trufașul ziar de odinioară al „conliturghisitorului“ vicarului Mangra stă

Note de drum

de C. Sandu-Aldea

I.

— 19 Mai 1911.

Clopotul Agenției sună a treia oară și comandantul se urcă la post. Vaporul șueră. Hamalii trag punțile pe pod, marinarii închid bariera. Roțile încep a se învârti cu șgomot. Apa fierbe, colcăie, se sbate între vapor și pod. „Vasile Lupu“ se îndepărtează de mal, se îndreaptă spre larg, cotește și, luându-și rămas bun dela Galați, se năpustește la vale.

Apele Dunării sunt gălbui de viitură, dar ele întind în bătaia soarelui o strălucitoare arie pe argint topit. Nenumărate vălurile răsar unele lângă altele ca niște ființe însuflețite, săltând, lunecând, cântând sub desmierdarea soarelui care aruncă pe fruntea fie-căruia câte o ghirlandă tremurătoare de orbitoare lumină. Ele se înlanțuiesc în danț sburdalnic, se desprind, se sting și iar se aprind.

Piscul vaporului taie adâncă brazdă în-naintea lui, țese din spuma ușoară și albă o rochie de dantelă, aruncă pe trupul mlădios al apei o mantie de perle. În urma lui se desprind valuri verzui, care se despletesc ca o uriașă coșită și se leagă în ritm din ce în ce mai leneș spre cele două țărmuri.

Mă urc pe punte. Galații se topesc în de-

părtări pline de fum. Un remorcher târăște după el un șir lung de plute. O șalupă mică fuge pe apă ca o umbră de vultur. În depărtare se zărește o probelă deșartă care cuprinde par'că tot largul Dunării.

După câțva timp nu mai rămâne pe punte decât o pereche de îndrăgostiți. Cineva cântă jos valsul „Valurile Dunării“ din armonică.

Mă las furat de tremurătura ușoară a punții, de farmecul valsului, de poezia luminoasă a vălurilor și privirea mea alunecă peste vârfurile sălciilor, pe luciul apei, spre munții pietroși ai Măcinului care se scriu pe cerul albastru ca o podoabă roză, tăiată în fantastice zigzaguri de foarfecă.

Dunărea cotește la dreapta, apoi la stânga, apoi iar la dreapta, fură jalea Prutului, scaldă Renii și se îndreaptă spre Isaccea. Pe malul rusesc trec din când în când Cazacii călări. Cirezi de vite pasc prin apă vârfurile firelor de iarbă ce au răsbătut la lumină.

Depart, la vale, pe malul românesc, se zărește o movilă țuguiață, cu vârful turtit. Acolo e Isaccea.

Iată-mă în Dobrogea, în *Scythia minor*, cum o numeau cei vechi. La câțiva pași de podul la care trag astăzi vapoarele ce se abat pe la Isaccea, se văd urme de ziduri groase, cu care stau de vorbă undele bătrânului Istru. Turcii numesc aceste ruine *Eschi-Cale*, adică Vechia-Cetate. Aici a fost cetatea romană căreia istoricii îi zic *Noviodunum*.

Unde sunt neamurile de oameni ce s'au vânturat pe aici? Unde sunt Geții cari trăgeau cu arcul de pe cai și săgetau cerul în timpul furtunilor pline de fulgere? Unde-s Goții? Unde-s Alanii, Hunii, Avarii? Unde-s Romanii cei vestiți?

Praf și pulbere s'au făcut cu toții; praf și pulbere ne facem cu toții, „câci vis al morții — eterne e vieța lumii 'ntregi“.

Pe movila cea țuguiață, priporă ca o piramidă și care e poate mormântul vre-unui rege barbar, paște azi o mărșoagă de cal. Iar plugul și sapa scot la lumină monede vechi, frânturi de unelte, roase de sucurile pământului, grele par'că de veacurile ce apasă pe ele.

Isaccea dormitează. O nesfârșită melancolie isvorește din ulițele ei strâmte și cotite, din casele ei vechi și mărunte, din multele ei cafenele unde se văd Turci bărboși, cu ochii pe jumătate închiși, cu gândul cine știe unde...

Birjarul care se leagă să mă ducă până'n Luncavița e turc. Îl cheamă Nuri. Un calamburist care l'ar vedea, ar spune însă că nu prea e *nourri*. E înalt, tras la față, sprinten și poartă haine de târg. Când nu vorbește, numai după fes îl cunoști că e turc.

Trăsura lui Nuri e strâmtă, ponosită, jerpelită, cârpită ca o haină care abea se mai ține de mult ce a fost purtată. Aripile ei de tablă par'că-s ape învălurate, atât de mult sunt ciocănite, lovite. Călușii lui nu prea sunt împliniți, dar dedați cu drumuri lungi. Copitele tari, flurele subțiri, curate.

descoperit, despoiat de penele de păn, discreditat, osândit și umilit. De unde până mai ieri-alaltăieri, el amenința însăși temelile vieții noastre politice și culturale, — acuma se clatină propriile temelii ale cetății de vrajbă; acuma zidurile faimoasei „Casa noastră“, care nu-i decât prăvălia unei întreprinderi particulare, negustorești, pârăe și stau să cadă, de puterea și spaima osândei obștești.

Ca un ecou al opiniei publice luminate, d. dr. Al. Vajda-Voevod, în broșura d-sale, arată, că „Tribuna“ trebuie să se supună disciplinei și controlului național sau trebuie să dispară. Același adevăr l-au constatat reprezentanții iluștri ai culturii românești ca d-nii I. L. Caragiale, Aurel C. Popovici, Duiliu Zamfirescu.

„Tribuna“, prin declarațiile d-lui N. Oncu și ale mai micilor „conliturgisitori“, a răspuns că nu se va supune disciplinei de partid, ci va rămânea un așa zis „organ independent“, adică un ziar comercial și un organ anarhic, care să poată sări orișicând în coastele adevăraților luptători naționali.

În astfel de condițiuni „Tribuna“ trebuie să dispară și va dispărea. Când? E o simplă chestie de timp. Dar căderea ei definitivă este o necesitate politică și națională, pentru că — parafrazând o celebră frază indiscretă a „Tribunei“ — pot să vie timpuri, când acest ziar, pocăit astăzi numai în aparență, din calcul și din lașitate, se va arunca iarăș asupra conducătorilor noștri, asupra solidarității partidului, asupra rădăcinii vieții noastre naționale, primejduind toate rezultatele fericite ale luptelor și jertfelor neconținute pentru biruința cauzei naționale.

Poporul românesc din țara asta are nevoie numai de o jertfă națională sinceră, disciplinată, morală în toate procedurile ei. „Tribuna“ societății în comandă a unor elemente anarhice, precum sunt părintele Ciorogariu, a doua față a vicarului Mangra, și semenii săi Bocu, Chendi, Schiopul

etc. această „Tribună“ nu este un ziar național sincer, disciplinat și moral. Este numai un ziar de speculă negustorească și un organ de vrajbă, întrigi și planuri rele pentru interesele politice și culturale ale neamului nostru. Este un ziar condamnat să piară!

Acesta-i adevărul. Obștea partidului național, prietenii de pretutindenți ai cauzei românești, l-au recunoscut. Evenimentele îl vor confirma pe deplin.

Ciudată mentalitate

Un ziar unguresc se ocupă de chestiunea vacanței scaunului episcopesc al Gherlei. Când am zis: un ziar unguresc, am zis, aproape dela sine înțeles, și: un ziar șovinist, de oarece vai! atât de puține sunt încă, în presa compatrioților noștri maghiari, îndemnurile și cuvintele rațiunii sănătoase! Un ziar unguresc și șovinist așadar, se ocupă de chestiunea vacanței ce s'a deschis la eparhia Gherlei, prin încetarea din viață a episcopului de tristă memorie Szabó.

Bineînțeles, că punctul de plecare este tânguirea, că poate nu se va mai găsi răposatului un succesor la înălțimea aceluiaș sentimente patriotice; guvernul e îndemnat și somat să facă tot ce-i stă în putere în această privință, să „videant consules“, ca nu cumva gogorița maghiarizării să sufere vr'un detriment oarecare, cum s'ar fi întâmplat cu împlinirile din urmă a scaunelor, arhiepiscopesc din Blaj și episcopesc din Oradea-mare.

Este restrâns — se plânge ziarul șovinist — cercul fețelor bisericești, dintre cari se pot alege episcopii români, fie gr.-orientali fie gr.-catolici; și în acest cerc restrâns, lucru ciudat! nu sunt decât... Români; din nenorocire dar, tot dintre Români va trebui să se aleagă și viitorul episcop al Gherlei!...

Cu câteva zile înainte, același ziar unguresc publica o nostimă umorescă, ai cărei eroi erau doi patrioți de confesiune mosaică. Vorbiau tot așa despre o vacanță de episcop, — de episcop catolic, — și unul din ei, oftând din rărunchi, exclamă deodată plin de obidă: — O să vezi, Smule, că pe vremurile astea de antisemitism turbat, și-n locul ăsta vacant au să numească tot p'un creștin!

Satira la adresa îmbuibatului popor-surogat al maghiarismului, s'a părut desigur minunată tuturor patrioților; tot atât de neîndoios e însă, că nici unul din ei nu bagă de seamă, cum ea se potrivește aidoma și la oftarea patriotică despre împlinirea unei vacanțe de episcopie românească, durere! — tot printr'un Român...

Dar lucrul nu este de glumă. Șovinismul maghiar nu vede în toate și în nimic altceva decât „scopurile de stat și naționale“ așa cum le pricepe el. În chestiunea împlinirii unui scaun episcopesc vacant, nu se pune problema păstoriei cu vrednicie a unei turme de credincioși, după firea, tradițiile și felul lor de închinare, — ci se pune pur și simplu problema violentărei conștiinței lor naționale, problema prefacerii lor brutale în nație cu altfel de „buze“, cu sacrilegiul abjurării și renegării de părinți și de strămoși. La înălțimea unei astfel de probleme nu s'au știut arăta „domnii mitropolit Mihályi și episcop Radu“, — de aceea ziarul patriotic și face apel la guvern și la „Dumnezeul Ungurilor“, ca să ferească patria de repetarea unor asemenea experiențe.

Acești nepatrioți prelați români, în deosebi mitropolitul Victor Mihályi, n'au știut să prețuiască după vrednicie nici macar „nobilul scop“ al contelui Apponyi: „învățarea intensivă a limbei de stat maghiare în școalele românești...“ Mitropolitul Mihályi și episcopul Radu au pus piedici acestei „năzuințe patriotice și culturale...“ Cel puțin la Gherla să rămână păstrată tradiția contrară, — tradiția de

Dupe ce urcă printr'o mahala a Isacei, șoseaua trece printr'un sat de veterani, numit Principele Nicolae, și serpuște apoi pe sub poale de pădure, pe lângă jăpși acoperite de plutniță, printre vii părăginite, pe lângă lanuri de semănături.

Cale ca de un cias nu întâlnesc picior de om. Uneori trăsura trece pe supt bolți de frunziș și Nuri lasă atunci caii mai domol. Pe alocurl pădurea e tăiată, dar buturugile n'au fost scoase toate și unele trunchiuri tăiate de sus, schilodite, par niște uriași înpietriți în svârcolirile unor dureri groasnice. Multe din trunchiurile tăiate de sus au fost arse, spre a nu mai lăstări. Dar din unele tot au dat lăstari în care surăde un izvor de nouă viață.

Deuă turturile sboară la apropierea trăsuri, se așează pe marginea șoselei mai departe și par a ne aștepta. Gaște colorate, pupeze vârgate și moțate stau pe sârmele de telegraf. Un stol do lăstunilor albaștri s'a așezat pe o sârmă. Sunt atât de dese aceste rude ale rândunelilor, în cât par un șirag de mărgean colorat. Iar când trăsura se apropie, ele se împrăstie în toate părțile ca și cum firul pe care erau înșirate ar fi fost rupt de mâini nevăzute. Fluturi albi se desmiardă pe flori de câmp, rusalii subțiratece înpânjesc fața apei. O broască țestoasă tae drumul drept înaintea noastră și Nuri o ocolește.

La un cot al șoselei văd un bărbat și o femeie prășind porumb, un porumb mic, aproape înneecat în burueni.

În dreapta, cât vezi cu ochii, sunt numai păpurișuri pline de lișițe, de rațe sălbatece, de

corcodei. Lotci ușoare se strecoară pe cărări de apă, mânate de pescari voinici, bărboși și tăcuți.

Pornesc din Luncavița pe înserate spre Măcin, urmărit de chipul cadavrului lui Licinsky pe care l'am văzut fotografiat în casa unui frunțas din acea comună. În josul cadavrului era scris: „Prinderea banditului Licinsky din Dobrogea, 16 August 1891“. Oamenii de pe aici povestesc și astăzi multe despre el.

Când zăresc în dleapta întinderea de ape fumurii în clipele înserării, rămân înfiorat. Nici odată n'am văzut un ținut mai pustiu, mai trist ca acela. Tristețea părea că plutește pe ape, că se ridică din ele ca un abur care împânzește tot văzduhul. Și adierea ce venea dinspre ele mă pătrundea până la oase.

În satul Văcăreni las șoseaua care ocolește prin Garvăn și Jijila și o iau pe un drumeac ce tae de-adreptul dealurile ce ascund Măcinul. În marginea satului o sârmă de Țigani. Focuri vesele înseamnă vremelnica lor așezare. Puradei goi se sbenguesc în jurul flacărăilor, luând în bătaia lor înfățișări de mici draci. O Țigancă face gură. Vorbele ei sunt luate de vânt. Un Țigan, călare pe un cal, se rupe din ceată și se pierde în întunericul nopții.

Vre-o cinci mori de vânt străjue satul înspre dealuri. Mânate de vânt, ele scârțâie, gem, urlă ca niște ființe toturate. Nu se pot desluși bine și aceasta le face și mai fioroase. Sunt clipe în care mădularele lor trosnesc ca niște oase. Și spetezele lor parcă adună toată întune-

cimea, toată taina nopții spre a o frământa, spre a o vrăji și a o risipi apoi peste pământul adormit...

Când să dăm în șoseaua care vine dela Jijila, ajungem un necunoscut care începe a fugi după trăsura. Singur în întuneric. Șoseaua cotește la dreapta și urcă un deal mai lung. Omul nostru ne ajunge din urmă, trece pe lângă noi gâfâind, sare șanțul din dreapta al șoselei și piere ca o nălucă în tufișurile din apropiere. Cine e acest individ?

Pe la jumătatea dealului întâlnim o turmă de oi. O rupem cu mare greutate și ajungem dincolo de ea. Doi ciobani o conduc: unul înainte și unul în urmă.

Se spune că atunci când o turmă de oi merge noaptea dela un loc la altul, ciobanul din fruntea oilor cearcă din când în când pe cel din urmă, spre a se încredința că nu doarme și că deci nu e primejdie ca oile să se rătăcească. Și cum îl încearcă? Lasă cojocul ori sarica în mijlocul drumului și merge până când socotește el că cel din urmă a ajuns în dreptul locului unde și-a lăsat cojocul. Apoi așteaptă. Dacă cel din urmă nu-i dă nici un chiot, e semn că dormitează mergând și atunci îl scutură puțin spre a-i speria somnul.

Din vârful dealului se văd jucând lumintele Brăilei care pare foarte aproape. Pe la cântatul dintăiu al cocoșilor ajung în Măcin, în cetatea numită odinioară *Arrubium*.

sinucidere națională, care așadar se pare minților patriotice luminate de „Dumnezeul ungarilor“, cea mai firească și mai logică!...

Noi, cari nu pretindem să avem un Dumnezeu special al nostru, avem mersul cugetării altfel îndrumat, și socotim că Dumnezeu popoarelor ne va feri de păstori — vânzători, — sau atunci ne va învăța cum să ne ferim noi înși-ne de dânsii... — Dar să admirăm și mai departe produsele și dovezile mentalității patriotice astfel zilnic date la iveală prin presa hegemonilor acestei nenorocite țări :

Bagă de vină prelaților noștri că de ce nu dau și ei ajutor celor ce vor să pună în mâna păstorilor lor cuțitul cu care aceștia să-și dea lovitura de moarte neamului; nu le ajunge nici atâta. Ne bagă de vină nouă, că de ce, în bisericile noastre, ne rugăm lui Dumnezeu în limba părinților! Idealul ar fi, bineînțeles, ca să ne rugăm în limba statului, — dar deocamdată, în ce privește biserica gr.-catolică, le-ar ajunge și... limba latinească. Așa zice patrioticul ziar citat: Românii își îndoaie limba cu zivinte luate dela latini, dar de limba liturgică latinească nu vor să știe! — Vedeți d-voastră cât ne sunt de voitori de bine dragii noștri compatrioți!

Dar ce ne mai bagă de vină? Ne bagă de vină că de ce cele două biserici ale noastre nu se dușmănesc, cum li-se pare acelorasi voitori de bine că ar fi natural și de dorit... Auziți acolo: — Atât Românii gr.-orientali cât și cei gr.-catolici își consideră Bisericele lor autocefale drept Biserici naționale; politicește episcopii gr.-orientali și cei gr.-catolici țin împreună; numărul preoților de amândouă confesiunile e mare, tot mai mare, și cu toții veghiază asupra credincioșilor lor să rămână credincioși; pe deasupra (răadâsul!) se mai constată și faptul șcandalos și intolerabil, că serviciul divin nu se deosebește prin nimic la cele două confesiuni și că „abia teologii pot să explice deosebiriile dintre credințe!...”

Iată ceea ce se pare mentalității șoviniste maghiare că poate să ne bage de vină nouă, iată încriminările ce le ridică împotriva noastră, — acuzările teribile și infamante cu cari ne arată în ochii lumii drept un neam rău, intratabil, dușman culturii și buneii rândueli! — Auziți, să îndrăznim noi totuși să ținem la olaltă, macar că suntem despărțiți în două confesiuni! să ne încăpăținăm a nu voi să lăpădăm limba noastră din Biserică! Și câte alte asemenea porniri criminale! — Iată ce nu poate fi de iertat!

Este în „interesul Statului“, ca asemenea lucruri să nu se tolereze; „scopurile Statului unitar“ nu se vor ajunge niciodată cu o asemenea stare de lucruri... Deci, nu le mai rămâne „consulilor“, decât să tragă consecințele.

Si cum adică? Ce au să dispună, ce

au să ne facă „consulii“? Să ne impună episcopi patrioți, maghiari, sau poate chiar din neamul lui Șmule? Să ne lucreze preoțimea cu *congrua* — căci și aceasta este o concluzie scoasă din mentalitatea șovinistă maghiară, că banii contribuabililor noștri proprii pot și trebuie să servească drept mijloc de corupere sau de terorizare, în vederea scopurilor ucigașe ale hegemonilor?...

Meargă înainte, — încerce-le toate. Un lucru nu vor putea: sufletul și ființa noastră nu le dăm. Și toate cele ce purced din adâncul lor, și din puterea lor de apărare. *Invinovățiți* că ținem la neamul nostru și că nu vrem să ne lăpădăm de el, — cu această vină vom trăi, — și cu ea vom învinge!

Actualitatea autonomiei naționale române

de dr. Cassiu Maniu

Zidirea lumii s'a început cu *fapta*. Sunt ațtea categorii de fapte câte talente creatoare sunt în sânul omenirii și în deosebi în sânul unei națiuni. Noi azi ne găsim în epoca, când neamul românesc are trebuința de creațiuni politice, adică de fapte politice, ce duc o națiune la portul mântuirii sale prin îndeplinirea tuturor îndatoririlor sale față de omenime, față de viitorul generațiilor fără sfârșit, față de intruchiparea armoniei a păcii și a binei irei suverane asupra celor ce vor fi fericiți a trăi în viitorul încă îndepărtat, dar instăpănit cu desăvârșire asupra puterii satanice a răului.

Organizarea acestor fapte politice nu se poate numai după epoca organizațiunii sănătoase și originale ale însăși mentalității națiunii. Noi am văzut cu ochii cum s'a petrecut și se petrece și acum aceasta organizațiune spirituală originală românească. Am văzut ce puteri de titan s'a pus în cumpănă pentru naționalizarea limbii, pentru naționalizarea literaturii, artei, obiceiurilor, acum a sosit epoca naționalizării dreptului.

Aceasta epocă se poate privi și numi de epoca eroică a istoriei noastre naționale, fiindcă cum zice Ihering în „Lupta pentru drept, la curcirea dreptului trebuie forțe, și eroism“.

Prin urmare numai acela dintre noi are chemare de politic, care simte zelul sfânt și fac-lătea de a organiza acele forțe naționale ce naționalizează dreptul. E drept, că munca aceasta este erijică, dar ea nu trece peste puțințele unei națiuni, ca cea română, ce a știut deja naționaliza biserica sa, învățământul său popular și în parte viața sa financiară.

Acum urmează acea nobilă manifestare a geniului românesc ce le întrece pe toate celelalte atât prin scopul său cât și prin înalte vederi ce le presupune la fiii vrednici ai națiunii: saturarea vieții publice românești cu concepțiuni, sentimente și acțiuni curate naționale. Oricine ar privi munca aceasta, trebuie să observe cum ea înfățișează națiunea pe tribuna cea mare a istoriei cu cele mai nobile însușiri omenești pentru a duce o națiune la izbândă cea mare, izbândă ce aștește întruchiparea a tot ce omenește se poate înființa din imperiul binelui, adevărului, și frumosului. Cele trei vecinice i leale ale universului.

A altui în pomul acestor trei dumnezeiești dovezi a ființei omenești superioare și specifice ramura nobilă, din care crește dreptul național este datoria epocii noastre și tuturor celor ce va să vie. Ca să aibă viață îmbelșugată această ramură vecinic înflorită și roditoare a politiceii, trebuie să se adapteze întru toate condițiilor de exis-

tență morală și materială a neamului. Iar politicul român deacu înainte nu are decât să vegheze ca ramura aceasta să nu se deslipească, să nu fie în mod brutal zmăcită dela locul ei. Păzind aceste cu vigență în toate părțile locuite de Români, va urma întărirea acestei ramure, care va să aducă rodul cel nobil al autonomiei naționale române, pentru care a sosit vremea în zilele noastre.

Așadară naționalizarea dreptului pe toate țărmurile, este steaua cea polară pentru faptele noastre politice. Ea ne arată direcțiunea, în care conducătorii au să îndrepteze calea noii noastre politici naționale.

Cine se abate numai un milimetru dela aceasta stea fixă, nicidecum nu va ajunge la limanul dorit, oricât s'ar zbuciuma, fiindcă abaterea aceasta disparentă cu trecerea timpului cauzează totdeauna catastrofe mari naționale, politice, culturale. Chiar din acest motiv e faptă mare, politică a educației caractere mari politice, a veghiei ca ispitirile lumii să nu corumpă spiritul educațiunii politice a unui neam!

Creșterea caracterelor se face prin înălțarea dreaptă a gradului datorințelor politice, fiindcă numai acele sunt fapte politice ce răspund spiritului înaintat al veacului în care trăim. A nu ști gradul datorințelor politice este identic cu a rămâne totdeauna înapoi cu o idee, sau cu mai multe față de popoarele adevărat viguroase moralmente.

Acela este meritul politic adevărat când un politician oglindează în spiritul său cult întreaga epocă în care trăiește, anume: *trăiește în ea, poartă drapelul ideilor sale superioare și amăsurat stăruie întru ridicarea conștiinței și voinței neamului său în lupta pentru drept și dreptate.*

Ideile superioare duc totdeauna spre libertate și pe individ și pe națiuni! Întră deci în categoria faptelor politice, introducerea formelor de viață nouă, ce răspund acelor ideale. Anume: asocierea fiilor națiunii pentru scopuri obștești de orice natură, răspândirea iscusinței muncii pe toate țărmurile fie economice, industriale, comerciale, sau spirituale: științifice-literare, artistice. E faptă politică chiar și descoperirea forțelor naționale! Căci numai după justa apreciere a forțelor naționale ne vom putea apuca de executarea hotărârilor supreme naționale.

Iar, — când hotărârile acele nu vor da greș față cu tribunalul istoriei și al civilizației, — prestigiul bărbaților politici ai națiunii va crește neîntrecut în frumseță și în forță sa inherentă de a organiza toate voințele fiilor națiunii, maturi politicește.

Numai începutul e greu, dar credem ferm că pe calea indicată scopul nostru se va atinge spre onoarea tuturor fiilor națiunii.

Pentru d. N. Iorga

Orce cuvânt aspru mi-ar adresa d. N. Iorga, nu poate micșora stima și iubirea ce i-o păstrez. Urmăresc cu admirație lupta ce o poartă pentru înfăptuirea, treptată desvoltare și întărirea unității culturale a întreg neamului nostru românesc. Nu mai puțin știu să apreciez ostenelele d-lui N. Iorga pentru aprofundarea conștiinței despre imperativa necesitate a acelor reforme politice în Țara-Românească, cari ar avea de scop desrobirea țăranului român din iobăgia și noaptea neștiinței, în care se află și acum.

Sunt un biet muritor mult mai neînsemnat, cu puteri mult mai modeste, decât să mă încumet a intra la polemică cu un N. Iorga. La asta ar putea să se gân-

Rugând sprijinul binevoitor, semnez cu distinsă stimă

George Marîța

croitor diplomat de uniforme militare și haine bărbătești.

Aviz!

Cu tot respectul încunoștințez stim. public român, că am deschis în

**Arad, strada Kossuth numărul 66 un
salon de croit. pentru bărbați,**

unde pregătesc cu pricepere și gust neîntrecut tot felul de vestimente pentru bărbați și uniforme preoțești. În urma studiilor făcute în străinătate, sunt în situația să satisfac ireproșabil celor mai pretențioase gusturi.

dească cel mult un O. Goga, ori II. Chendi. Eu trebuie să mă mărginesc a declara încă odată, că iubesc tot atât de mult țărâni-mea română, cât o iubește d. N. Iorga, căci iubirea nu recere deosebit geniu. Am mai declarat în două rânduri la acest ziar, că vederile d-lui Duiliu Zamfirescu referitoare la curentul poporanist în viața noastră culturală, politică și socială nu sunt ale mele și nu sunt nici ale „Românului”. Nici nu cred însă, ca însuș d. Duiliu Zamfirescu să fie dușmanul țărâ-nimei române. Dovedește contrarul roma-nele sale „Indreptări”, mai ales însă „Viața la țară”.

In orice caz pentru vederile d-lui D. Zamfirescu, nimeni nu poate fi răspunzător, nici chiar eu, decât numai însuș d. Duiliu Zamfirescu. Că publicarea articolu-lui „Pilde bune” ar fi fost greșală, — se poate. Nu intru nici aci în polemică cu d. N. Iorga.

In cât privește foiletoanele d-lui E. Lovinescu, am urmărit cu atențiune scri-sele acestui „universal june bucureștean”, dar — mărturisesc sincer — nu am aflat în scrisesele acestea absolut nici un singur cuvânt, care ar putea să fie insultător pentru cineva în lumea aceasta.

D. E. Lovinescu își are părerile sale referitoare la literatura română a zilelor noastre și își așterne pe hârtie părerile acestea. Orcine are dreptul a le combate, ori dacă nu sunt vrednice nici de atât, se vor scufunda în negura uitărei veșnice. Poate nici atâta nu merită, ca de dragul lui, — să nu supăr întru nimic pe d. N. Iorga, — de urâțul lui să-mi iau oste-neala ca să — mătur redacția. „Românul”, — între marginile bunei cuviințe — admite discuție liberă în chestii literare. Il rog pe d. N. Iorga să nu fie supărat pentru atâta treabă și încheie aceste rânduri prin cuvintele d-lui N. Iorga din ultima sa carte „Oamenii, cari au fost”, zicând și eu: „Niciodată nu am jertfit adevărul vre-unei dușmăni, dar multe prietenii am jertfit adevărului”.

V. Goldiș.

Viena încontra guvernului ungu-resc. Ziarul „Zeit” primește din sursă bu-dapestană următoarea știre:

„In curând membrii guvernului ungu-resc vor prezenta în audiență la M. Sa în Ischl, ca să raporteze Maj. Sale despre decursul desbaterei proiectelor militare. La început guvernul credea cu siguranță, că încă în vara aceasta legea militară va fi rezolvată, dar acum a trebuit să se convingă că s'a înșelat în așteptarea aceasta. In cercurile înalte militare și dela Curte a pricinuit mare re-sens și faptul, că guvernul ungu-resc a suferit în tăcere ofensele grave ale deputatului Károlyi în contra armatei și numai aceea s'a întâmplat, că ministrul de honvezi a părăsit sala de ședințe. In general cercurile hotărâtoare din Viena desapro-bă acest fel al rezistenței pasive, și vor atrage atenția guvernului ungu-resc asupra acestui fapt.”

Firește, semioficiosul guvernului a gră-bit să rectifice știrea ziarului vienez, de-clarănd, că membrii guvernului nu vor merge la Ischl și, că prin chemarea la or-dine a lui Károlyi prin președintele Came-rei, incidentul a fost rezolvit definitiv.

D. dr. Iuliu Maniu la primministrul Khuen Héderváry. Ziarul de seara din Buda-pesta „Az Est” aduce următoarea informațiune:

„Iuliu Maniu fost deputat naționalist a conferi azi timp mai îndelungat cu primministrul contele Carol Khuen Héderváry în cabinetul ministrului președinte. In legătură cu aceasta s'a răspândit vestea, că guvernul reia din nou tratativele sale cu naționaliștii. Anturajul ministrului președinte explică vizita d-lui Maniu astfel, că dânsul a conferat cu d. ministru președinte într'o afacere din Blaj”.

Mișcări naționaliste în Bănat. Sub titlul acesta într'un ziar de seara citim următoarele: „In Bănat mișcarea pangermană e atât de puternică și organizarea atât de întinsă, încât tre-bue atrasă atențiunea guvernului, a autorităților și a publicului maghiar asupra primejdiei, care aici în Bănat amenință ideea statului maghiar...”

Intre Șvabii din Torontal, Timiș și Bacica decurge o acțiune puternică, chibzuită și con-științioasă în contra oricărei tendință de ma-ghiarizare. Șvabii din Bănat tot mai mult caută comunitatea culturală și de sentimente cu Au-ustria și Germania. Și aceasta o fac mai cu seamă tinerii, cari sunt creșcuți pe la universitățile au-striace ori germane...

Cât timp Ștefan Winckler era procuror la Seghedin, acesta a intentat o sumedenie de pro-cese de presă în contra ziarului „Südungarisches Deutsches Volksblatt” motorul și dirigitorul a-celor mișcări pangermane precum și contra șe-fulor Victor Orendi, Artur Korn și Aloisiu Kriesch. Cu plecarea lui Winckler din Seghedin, nimeni nu s'a mai interesat de această agitație, care a-cum și din cauza administrației rele ia proporții tot mai întinse. In administrație toate oficiile sunt complinite cu gentry, iar băiatului de Șvab oricât de multe școli să fi absolvat, nu i-se dau oficii nici la comitat și nici la administrație.

Din cauza acestei disconsiderări și din cauza nepăsării cu care este tratată cauza germană, acțiunea de maghiarizare în comunele germane a devenit imposibilă. Aceasta se poate dovedi și prin următoarea întâmplare din călătoria lui Francisc Hoss, vice-primarul Vienei:

Hoss însoțit de primarul Aradului a mers în comuna Zadorlak din comitatul Timișului. Pe casa comunală de aici inscripția era germană, pe case atârnavu table germane. Primarul Neft observă cu mândrie, că de mai multe sute de ani locuiesc, ei, Șvabii, în Ungaria, dar încă n'au putut fi maghiarizați, iar băiatul acestuia, care e candidat de avocat, a spus, că generația mai tânără din Zadorlak, care studiază la școli, „co-respondează în limba străbună” și oriunde s'ar afla, își păzește limba maicei”.

Ziarul încheie spunând cu multă durere, că Bănatul e plin de ziare germane și austriace, Șvabii întrețin legături cu societatea pangermană, fac program de partid și probabil, că la viitoa-rele alegeri parlamentare partidul naționalist ger-man va lupta cu toată puterea, ca să câștige mandate.

Am reproduș aproape întreg articolul zia-rului ungu-resc, ca să arătăm, că în Ungaria ni-meni nu-și bate capul cum să îmbunătățească soarta locuitorilor, să ușureze dările și sarcinile grele, cari pe sute de mii de oameni îi fac să ia în mână bățul pribegiei.

Nu, căci guvernații noștri au o grijă mult mai mare și mai importantă: maghiarizarea pe toată linia.

Câtă vreme Șvabii din Bănat sprijineau cu voturile lor pe oamenii guvernului erau „patrioți buni” și „popor ales”, iar acum când la alegeri sprijinesc bărbați cu durere față de popor, se organizează, pretind respectarea limbei lor, etc., zic, acum sunt numiți trădători, iar organizarea lor economică e numită acțiune primejdioasă care amenință ideea de stat maghiar.

Revue politique et parlementaire din Pa-riș, publică în N-rul recent pe Iulie, un artico-l interesant intitulat: „Radicalismul ungar”, datorit d-lui F. de Gerando. Autorul studiază situațiile din Ungaria din punct de vedere politic, economic și social. Arată că un anume radicalism economic și social nu există, deși politicienii unguri fac gă-lăgie pe tema unor reforme importante, ca și când cu toții s'ar întrece în a da naționalităților pu-țința de a prospera și mijloace de a-și îmbună-tăți vieța. D. Gerando expune cu multă compe-tință stările dela noi și trage concluzia că Un-ga-

ria pentru a putea fi un stat care să exercite o acțiune folositoare în concertul european, influen-țând prin poziția sa geografică asupra menținerii păcii între popoarele din Orient, trebuie să-și asi-gu e o dreaptă repartitie a bogăției naționale, să știe cum să utilizeze industria și să facă pace cu naționalitățile. „Soluțiunea chestiunii naționalită-ților din Ungaria se va afla prin o largă politică democratică. Sufragiul universal egal, direct și se-cret, va asigura cetățenilor nemaghiari o repre-zențațiune diplomatică mai legitimă și mai dreaptă. O politică pentru dezvoltarea industriei și pentru progresul economic va face să amuțească certu-urile întreținute până astăzi, grație mizeriei națio-nalităților, cari locuiesc jurul țării, în regiunea muntoasă, săracă și neroditoare. Concurența eco-nomică, îndemnul sănătos, înlocuiesc pe nesimțite urile seculare, ce există între aceste popoare ne-norocite și neactive”.

Lupta constituțională din Anglia. Ieri a fost propus un vot de blam guvernului în Casa de sus, care a fost primit cu o majoritate co-vârșitoare. Acest vot însă n'are nici o impor-tanță politică în Anglia. Guvernul nu va simți nici o slăbire în bazele lui, ba în anumite pri-vințe îi servește spre întărire. Votul de neîn-credere va uni și mai mult șirelele din Casa de jos pentru guvern și în contra Casei de sus. Proiectul veto-bilului respins odată de Casa de sus, va fi respins probabil și a doua oară, ceace va însemna poate apunerea totală a acestei Case. Boierii se tem însă, că în acest caz co-roana se va folosi de mijlocul recomandat de guvern, ca să denumească peer-i noi în numă-rul necesar, ca să fie majorizați. De aceea, pe lângă glasurile conservatoare, cari țin cu cerbicie la privilegiile lor, se aud și voci mai libe-rale, cari sunt pentru proiect.

De aceea nu este exchis, ca în ultima oră membrii Casei de sus să-și dea seama de im-portanța clipei și să nu respingă proiectul, care îi poate îngropa pe vecie.

Revoluția din Persia. Fostul șah al Per-siei răsturnat înainte cu doi ani de curentul con-stituțional, care cucerise tot mai mult teren, s'a reîntors în patrie acum trei săptămâni, procla-mându-se din nou de domnitor. Actualul șah a luat momentan măsuri foarte energice contra lui, a dat comandanților porunca să lupte cu orice mijloace împotriva lui. Dar ex-șahul pare a că-știga pe zi ce merge tot mai mult teren și mai nou se vestește cucerirea orașului Damgan la in-depărtare de abia 6 zile dela Teheran. In jurul fostului șah s'au grupat gințile cele mai război-nice și un frate al său, care pe timpul primei sale domnii i-a fost cel mai mare dușman vâpându-i chiar și o provincie. Ușurinta cu care a cucerit toate localitățile până aci, precum și ade-rența mereu crescândă în calea sa, prevestesc după toate semnele, că fostului șah îi va succede încă să-și recucerească tronul odată pierdut. Nu se știe încă, că orașul Damgan s'a cucerit în lupta cu trupele imperiale sau fără aceasta. Dacă lupta între ele nu s'a dat încă, peste vr'o câteva zile se va lamuri și aceasta și atunci va fi cu siguranță pacetluită soarta unuia din cei doi.

E caracteristică ținuta Rusiei în chestia aceasta. Se știe, că exșahul a petrecut în exil la Odessa, de unde a pornit fără de veste spre Persia, unde a fost primit în triumf de aderenții săi. Guvernului Persiei i-a fost suspesct întreg lucrul și a întrebat guvernul din Petersburg cum s'a putut întâmpla, ca șahul să treacă neobser-vat prin Rusia. Răspunsul Rusiei a fost de așa, că din el precum și din ținuta ei din trecut în asemenea situații, se poate deduce cu siguranță, că la spatele ex-șahulului stă Rusia. Căci cunoscând zelul organelor rusești, când e vorba de paza cuiva, se pare imposibil, ca ex-șahul să fi putut scăpa neobservat de ochiul lor pururea treaz. Dovadă este, că înainte de aceasta cu vr'o câțiva ani, când tot un prinț persian a cercat travestit în haine rusești să treacă prin Rusia, a fost prins și predat autorităților. Acum Rusia se scuză către guvernul din Persia, că n'a putut să împiedece fuga ex-șahulului, deoarece a călătorit și cu pașaport fals. După toate aceste semne, se crede, că Rusia a pus la cale revoluția, ca să aibă prilej a se amesteca în afacerile interne ale Persiei, unde are mari interese.

Votări nominale

Ședința Camerei.

Budapesta, 10 August.

În sala de ședințe a Camerei votările nominale decurg fără de întrerupere. Opoziția controlează cu multă băgare de seamă votările, ca nu cumva alții să voteze în locul guvernamentului absenți. Cu mult mai viu e mișcarea în culoare, unde deosebitele grupuri discută deslegarea și eventualitățile viitorului. În ședința de astăzi președintele a prezintat rugărilor orașelor Orosháza, Szekszárd, Eger, Soroksár și Szarvas în contra proiectului militar și pentru introducerea votului universal.

Asupra acestor rugări se va vota în ședința de mâine.

CORESPONDENȚE

DIN AUSTRIA

SCRISORI DIN VIENA

Planurile guvernului pentru toamnă. — Apropiata schimbare în conducerea ministeriului de război.

Viena, 8 August.

Prima și scurta etapă a erei guvernului Gautsch este considerată de un succes al prim-ministrului, căruia îi prezic mulți o durată lungă de guvernament. Chiar și Gautsch pare a fi pătruns de mult optimism, căci lansează prin cercurile din apropierea lui ideile și planurile cabinetului său, din cari reiese, că are speranța de a sta încă multă vreme în fruntea guvernului.

Programul său pentru parlament, delegațiunii și diete provinciale e atât de bogat, în cât ajunge până la vara următoare. Gautsch se simte, după toate semnele destul de tare, ca să înăture toate piedicele, cari i se vor pune cu siguranță în cale în acest răstimp destul de îndelungat.

Se svonește, că dânsul nu aprobă tactica urmată de guvernul din trecut întru rezolvirea multelor probleme însemnate din Austria. Era uz, ca cu prilejul deschiderii parlamentului să se dea o listă întreagă de probleme, cari trebuiau așternute parlamentului spre lucrare în timpul cel mai apropiat.

Sunt unii oameni — și numărul lor e destul de mare — cari ajung în perplexitate, când le prezintă chelnerul în restaurante o bogată listă de bucate în majoritatea lor cu nume străine și sunt fericiți, când acelaș chelner îi scoate din încurcătură prin recomandarea sa. Intr'o situație analogă se află în multe privințe și noii deputați, când li se pun înainte îndată un număr mare de proiecte de legi, toate de o importanță vitală pentru trebuințele statului și votarea lor e egală cu votul de încredere al partidelor față de guvern.

E' de sine înțeles, că prezentarea unei liste de menu de felul acesta deșteaptă la început o aversiune în cei mai mulți deputați, mai ales că lista cuprinde nu numai mâncări ușoare de mistuit, ci și de acelea cari vor fi spre mare greutate poporului. Primministrul pare a fi adoptat acel principiu al medicilor, că este mai bine a mânca de mai multe ori, dar totdeauna mai puțin.

Aplicat la viața parlamentară acest principiu înseamnă a convoca parlamentul totdeauna la o sesiune mai scurtă, dar totdeauna cu scopul bine determinat pentru votarea unor anumite proiecte, cari nu mai pot suferi amânare.

Pentru toamnă s'a rezervat discuția asupra proiectelor reformei militare. Aceasta va fi proba de putere a cabinetului Gautsch, căci în Austria e mare amărăciunea împotriva proiectelor. Toți se îngrozesc de marile sarcini, cari trebuie să le ia statul asupra-și. Partidul social-democrat votează din principiu contra ori căror proiecte militare. Cehii de altă parte dau să se înțeleagă, că numai în acel caz nu vor face greutăți guvernului la votarea proiectului său, dacă la reconstruirea cabinetului vor fi luați în considerare de ai lor.

Și în sfârșit și partidele germane sunt străine față de proiect, căci văd primejdii unitatea armatei prin introducerea limbei maghiare în contul celei germane.

Baronului Gautsch nu-i va fi deci ușor să treacă prin parlament proiectul reformelor militare.

Svonurile răspândite tot cu mai multă siguranță despre depărtarea lui Schönaich din postul său n'au produs nicăiri în Austria părere de rău.

Ce privește organizația internă a armatei, sunt a se mulțumi multe acestui ministru. Dar în Austro-Ungaria activitatea unui ministru comun de război trebuie privită și din punct de vedere politic și privită astfel chestiunea, cine iubește adevărul, trebuie să recunoască, că Schönaich n'are nici un titlu la recunoștința aceluia, cari au ținut la instituția armatei comune amărurată tradițiilor lor. Schönaich, deși a fost ministru, a căutat în decursul întregii sale activități să câștige grația Maghiarilor și spre acest scop a pândit după orice prilej prielnic, când putea să le împlinească dorințele lor. Și cu ocaziunea noilor proiecte militare Schönaich s'a lăsat influențat de Maghiari și este o crudă ironie a sorții că aceeaș opoziție maghiară, care a stăruit atât de mult pentru revindicări naționale, va da probabil lovitură de grație părintelui sufletesc al acestor proiecte. Natural în jurul lui Schönaich se colportează o seamă de povești, cari să arate că de multă vreme i-s'a făcut oficiul său imposibil. Intre altele se zice, că multe ordinațiuni de ale lui au fost dinadins și sistematic neexecutate. Chiar și ordinațiunile cele mai umane au fost ignorate, așa spre pildă ordinul, ca în timpul căldurilor mari exercițiile să fie finite deja la zece ore. Se poate să fie și ceva adevăr în toate astea.

Fapt pozitiv este însă, că Schönaich n'a fost acel ministru, de care ar fi avut trebuință Austro-Ungaria în urma raporturilor ei dualiste.

Austriacus.

DIN ȚARĂ

DIN TEACA

Zi de bucurie, de manifestație națională a fost pentru Teaca ziua de 6 August a. c. Urme neșterse, amintiri dulci, plăcute a plantat aceea zi a serbărilor culturale în inimile tuturor participanților, dar mai ales în ale zeloșilor inițiatori. Programul foarte bine ales a frapat pe toți cei de față; singuraticile puncte au deșteptat și au întărit interesele ce fiecare bun Român trebuie să le simtă, să le păstreze ca un tezaur vecinic neclintit pentru binele și prosperarea Românilor din acest regat.

La orele 3 d. a. în sala școlii române s'a adunat un număr considerabil de inteligenți, printre cari și câțiva țărani. De pe fața tuturor puteai citi curiozitatea, mândria, îndestularea față de fragedele instituțiuni și temelii ale neîndoielnicilor dovezi de progres și însuflețire de pe acest ținut locuit în majoritate de frații Români.

D. dr. Eugen Bran, președintele despărțământului Teaca a „Asociațiunii” aduce la cunoștință celor prezenți, că despărțământul își ține

adunarea sa generală. Prin un discurs înălțător, poetic, frumos, face istoricul Asociațiunii, arătând scopul, menirea acestei sublime întovărășiri, care ca un far conducător a servit la înaintarea și binele nostru politic, cultural și economic. Cu toții ne-am reîmprospetat în memorie razele calde, binefăcătoare ale soarelui și luminei puternice, care începe acuma a străluci și pentru noi, însuflețindu-ne la lupta și unirea, ce are să ne realizeze idealurile și scumpele noastre dorințe. În inimile tuturor participanților au stărnit și scos lacrimi de bucurie fragmentele citate de d. dr. Bran din frumoasa vorbire a neuitatului nostru filolog Timoteiu Cipariu, care a fost rostită odinioară la înființarea Asociațiunii în Sibiu. Din acele fragmente am putut să vedem, că strămoșii noștri au suferit, cum suferim și noi de aceleași doruri, dar speranța lor am moștenit-o noi, cari suntem obligați înaintea lui Dumnezeu și a națiunii noastre să contribuim din puteri la înlăturarea beznei și întunecului, ce ne cauzează în parte acele dureri colosale, ce cu toții le simțim. Declară apoi adunarea deschisă. Raportul secretarului și casierului ne-a dovedit rodnicia și starea materială a despărțământului.

Tot atunci s'a ținut și adunarea ordinară a cercului cu comitet filial Teaca a Societății pentru fond de teatru. Vorbirea de deschidere a rostit-o tot d. dr. Bran, arătând prin cuvinte calde, alese însemnătatea artei teatrale. S'au citit raporturile secretarului și casierului.

Propunerile și discutarea singuraticelor chestii ce s'au făcut, asemenea dovedesc interesele și însuflețirea fraților din aceea filială. Thalia română începe a-și afla adoratori și aici!

Seara a fost producțiune teatrală, predându-se opereta „Paraclysierul” de V. Alexandri. Diletanții: d-șoara Zoe Viteaz, d. Ionel Harșa, stud. la conservatorul din Viena și d. Iuliu Micle au jucat foarte bine și natural; se vede că au fost pătrunși de frumsețea acelei piese teatrale. Mișcările lor sigure, executarea cântărilor, mimica predării, însuflețirea lor — toate au contribuit la aplauzele ce le-au primit în întreg decursul predării.

Tot în aceea seară ne-a învrednicit cu prezența și producțiunea sa și artistul nostru Const. Calmuschi. Umorul e un dar neprețuit, un tezaur scump, dumnezeesc și acestă însușire i-a dăruit Cerul artistului amintit. Comicul, arta mimică ce o posedă, bucățile ce le-a predat întru atâta au încântat publicul ascultător, încât aplauzele, strigătele de „să trăiască”, „să-l mai auzim” — nu mai vreau să înceteze. Vioiciunea, bucuria, fericirea ce ne-a cauzat-o dânsul prin binevoitoarea-i participare va rămânea pentru noi din parte-i un suvenir de cele mai plăcute. Ii dorim și pe această cale îndemn veșnic și puternic întru a mai cauza și cu altă ocaziune poporului nostru sări plăcute și neuitate.

Producțiunea a fost urmată, până la răsăritul soarelui, de dans, la care a fost preferit în număr nu chiar în deajuns frumosul nostru port național din partea damelor. Nu este nimic mai frumos decât portul nostru național, pe care și străinii îl admiră, deci să ne mândrim cu el. Opincuțele ușoare să potrivească bine, admirabil cu costumul frumos al și mai frumoaselor dame, deci să ne fâlim cu ele la toate ocaziunile de întrunire.

Astfel au decurs serbările culturale din Teaca, cari fiecărui participant ne-au dăruit tablouri de veșnică suvenir. M. V.

Dr. STEFAN TĂMAȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6; d. a

INCZÉDY ÁKOS

stoler, atelier pentru aranjarea odăilor

Arad, strada gróf Károlyi Gyula Nr-ul 10 (casa proprie).

Aranjază și servește cu planuri de aranjament pentru odăi și prăvălii. Toffelul de planuri se execută gratuit. Se află stabil înmagazinate cele mai escelente mobile.

Litere — Arte — Științe

CÂNTEC

Blânzi tremură la geamuri plopilor
In sfânta liniște de sară
Din asfințit bătrânul soare
Restrânge scâpărări de pară

Pe banca veche, ruinată
Atâtea 'n minte mi se-ncheagă,
Când mai trăesc trecutu-ți dulce,
Copilărie, țară dragă...

Din farmecul tău fără margini
Văd azi norocul meu pierdut —
Biet trandafir ce răsărise,
Dar să-nflorească, n'a putut...

Ovidiu Hufea.

Călători englezi despre Români

de M. Beza

La 1818 a apărut: *Călătorii prin unele părți din Germania, Polonia, Moldavia și Turcia* de Adam Neale, fost doctor la ambasada engleză din Constantinopol. Autorul a călătorit de fapt cu treisprezece ani înainte; și-n trecerea lui prin Moldova, ne dă mai întâiu — la capitolul XII, următoarea descriere:

„Infățșarea țării consistă din imense șesuri undulate, numite stepe, de mare frumusețe și largă întindere, acoperite cu un belșug de iarbă, procurând hrană la turme de oi, cai și vite cornute. Arătarea lor monotonă e întreruptă la răstimpuri de mici bălți rotunde, și uneori de sate de cel mai primitiv caracter, impresurate cu zăplazuri de nuiele, fiind imprăștiat la mari intervale, dealungul frunților ierboase ale dealurilor — nu arbori — puține tufișuri, nu ocouri, nu miezuine, nu împărțiri de teritoriu, ici-colo ceva porumbiști — iepuri, stoluri de potârniche și alt vânat, sărind pe laturile drumurilor — aceste drumuri aproape fără o pietricică, și așa de moi, că roatele căruțelor lunecă înec, ca pe fărmiurile nisipoase ale mării. Țărani Moldoveni, cari se văd întâmplător conducându-și cărările cu boi de forma și construcția cea mai simplă, sunt o rasă aspră, vitează și simplă, îmbrăcați în haine albe de lână sau de in, căciule de oaie și opinci, în acord cu fiecăruia din jur, să-ți inspire ideea unei vieți pastorale în chiar copilăria societății.”

Apoi Adam Neale urmează:

„Cel dintâiu orașel însemnat, prin care am trecut, a fost *Dorohoi*, așezat ca și altele pe lângă o baltă; după aceea *Botussano*, un târg mai mare, infățșând câteva prăvălii în fel oriental, stăpânii cărora erau îmbrăcați grecește și stăteau înlăuntru cu picioarele încrucișate, fumând din eiubuce.

A doua zi, fiind Vinerea, surugii noștri Evrei se opriră deodată, pe la orele șase după amiază, într'un sat numit *Molla-gast*, și nimic nu fuse în stare să-i înduplece a înainta. Hanul, unde rămăserăm, era ținut, ca de obicei, de un Evreu; și fiii circumcisiunei acum stinseseră focurile, și după ce aprinseră lampa cu șapte brațe a sabatului, la lumina ei cântau „Pe lângă râurile Babilonului”, în același dialect, în care poetul regal compusese această plângere. Era împotriva obiceiului lor să mai permită focul în casă după ce lampa sabatului fusese aprinsă; foamea noastră n'ar fi primit nici un compromis; așa, că nu ne rămăsese alta, decât să smulgem paie și leasă dela o casă vecină și să facem în mijlocul curței un foc, unde ne gătirăm de cină și ne puserăm și ceainicul.

Hanul era mai mult decât murdar, și foia de o bogăție neobicinuită de purici și țânțari; concertul pios continuând cu o putere nasală crescândă, somnul în odăi devenise cu neputință, încât furăm siliți a ne infășura în mantale și a ne trage într'un colț din căruță, unde ne petrecurăm noaptea ca Don Quijote, contemplându-ne armura la lumina lunii.

Ajunși la Iași, prințul Alexandru Moruzi ne

conduse prin împrejurimi și ne arătă câteva frumuseți foarte pitorești.

În partea de miazăzi a orașului e un superb șir de munți, de înălțime aproape Alpienă, îmbrăcați până la vârf cu păduri falnice; sus, în multe părți, am deosebit fășii de zăpadă, netopită încă în luna lui August. Că orașul ocupă poziția unei cetăți romane numite *Iassiorum Municipium*, se dovedește prin multe inscripții, monede și medalii ce se desgroapă adeseori în pământurile din jur. Casele sunt de cărămidă, lemn și nămol; ale săracilor acoperite cu stuf, ale bogăților însă cu șindrilă, ca în Polonia, Străzile, în loc de a fi pavate, sunt acoperite cu masive grinzi de lemn, răzîmându-se la fiecă capăt pe *traverse*; acestea-s elastice negreșit și la trecerea cailor și trăsurilor, scot o scrâșnire grea, ca aceea a unui pod ridicător, în vremece bogatele revărsări de noroiu negru ascunse sub ele, sunt zvărlite din când în când în sus, mazăgălind pe trecători în chip ridicul.

Exalările numeroaselor mlăștine din jurul Iașului, fac pe locuitori foarte nesănătoși pricinuid anual o mare mortalitate, prin frigurile intermitente și remitente, la cari dau naștere.

Pe lângă nenorocirile epidemiei, Iașul mai e supus și altor stricăciuni, provenind dela haite de lupi flămânzi, cari năvălesc în lungile nopți de iarnă din pădurile munților învecinați, și duc cu ei animalele domestice, și uneori chiar femei și copii. Spre a respinge pe acești cotropitori, fiecă familie e provăzută cu unul sau doi dulăi, cari umplu noaptea de o latrătură grozavă, și alungă somnul din ochii vizitatorilor, neobișnuiți cu asemenea străji canine. Ei mi-au omorât cu desăvârșire somnul cât am stat aici, și m'au făcut adesea să simt puterea cuvintelor poetului roman: „*vigilum canum tristes excubioe*”; căci nu pot fi sunete mai melancolice, decât acela ale 10.000 sau 12.000 de dulăi ce lată în răstimpuri la lună, toată noaptea, pe când îndepărtatele cătunuri dela picioarele munților trimt înapoi ecoul sunetului. În timpul zilei vuetul ciocanelor, tocând la biserică, chemând poporul la rugăciuni — întrebuițarea clopotelor fiind oprită în provinciile turcești, — produce un foarte neplăcut efect.

Rusia a obținut treptat o stăpânire asupra Moldaviei și Valahiei, mulțumită unor sfertări încete, dar în chip progresiv reînnoite. Încercătorii protecției rusești, prințul Moruzi, în timpul vizitei noastre, părea să considere ocărnuirea ca un feud al familiei ce era să se termine numai cu viața lui, și era ocupat cu ridicarea unui palat impunător, asupra căruia ne atrase luarea aminte ginerele său, cu oare care mândrie, ca o dovadă a înfloririi și permanenței dinastiei Moruzi. Dar cât de înșelătoare erau aceste speranțe!

Spre Italia antică: Pompei

Frumusețile naturale, cari fac cunună în jurul Neapolei, sunt, în partea de răsărit, veșnic amenințate de gura larg căscată a Vezuviului.

Și, totuși, e și el o podoabă pentru „*la bella Napoli*”... Atâția ochi străini la el se opresc întâi, pe el îl caută, de el se cutremură. Aici el e mai mare; apoi Pompei, și pe urmă vine Neapolul cu napolitanii lui. În orașul dela poalele muntelui și din preajma mării, era, acum 2000 de ani, poate tot atâta viață și desfătare ca la Posilipo ori pe Capri.

După ce a aruncat pe el atâta cenușă, încât să nu se mai vadă nici o urmă, au trecut veacuri, iar oamenii, cari nu țin minte nici nenorocirile lor, cu atât mai puțin ale unor generații trecute, au început să cultive, deasupra templelor via...

Dar iată, că după 1800 de ani, strecurăți pe deasupra uriașului mormânt, răsare Pompei din cenușa lui proprie — și, deodată, Vezuviul crește, ca un martor al celei dintâi glorie latine. Peste orașul, care-și desgroapă forul, templele și zeii și

peste Vezuviul, care le îngropase, se coboară el: pele, cari au trecut odinioară.

De dimineață, coborâm și noi spre vechi Italia, alergând, în fuga trenului, când printre lăvezi și vii, când pe deasupra valurilor albastre...

Simțemintele, cari câștigă puteri covârșitoare în sufletul nostru, imprimată, întoldeana, celor înconjurătoare, ceva din taina lor. Maslinul, palmierul, stâncă, zidul care se ivește la cotitură, luntrea ce zboară prin preajma malului, suflarea iute, apăsată și istovitoare a mașinei, toate, parcă, țin de erumul, care coboară prin veacuri, spre Pompei...

Iată-l!

Dintr'o groapă, ale cărei margini cu greutate le cuprinde ochiul, se ridică deasupra, în tăcere ca o pădure de schelete, zidurile albe-gălbui ale veacurilor latine.

Mărturisesc că-mi simt inima strânsă de o neînțeleasă teamă. Pare că mă pregătesc să intru într'un cimitir, în care toți morții au fost desgroați, și că va trebui să trec din groapă în groapă, în vreme ce, glasuri din urmă mă vor chema mereu... Din cuprinsul acesta mic pentru strălucirea lor măreață și eternă, vremuri împărătești, urnite din cenușa lor mă privesc.

Intrăm, coborând, pe una din cele 8 porți, cari taie zidul înconjurător: „*porta din Nola*”.

Ca într'o biserică, în care au încetat rugile și cântecul și din care au ieșit toți credincioșii, lăsând pustii zidurile negrite de fum, îmi răsuna pașii pe lespedele străzilor strâmte, ca și ale orașelor italiene de astăzi — iar ecoul lor răspunde din mai multe părți deodată, din încăperi nevăzute, ecou răsunător de ziduri. Clădiri întregi, ori cu zidurile lor ciuntite, se aștern, perfect alinate, pe o parte și pe alta a străzii. O curățenie, cum n'a văzut Pompei înainte de a intra sub cenușă, întregeste liniștea de mormânt de aici...

Mă plimb prin for, prin tinderile lui largi de lespazi, pe cari se ridică, singuratic ori legate, coloane dorice, în numele tăcerii...

Rătăcesc prin preajma forului, pe lângă portice și, — mai departe, — printre ziduri răpuse, cari, ca niște răniți ce se luptă cu moartea, vreau să se ridice tremurând sub povara atâtor veacuri... Urc cele 15 trepte, în templul lui Iupiter și, cu toate că, rătăcind prin cele trei încăperi ale lui, știu că am rămas acolo *întreg*, pașii grăbiți de a cutreera totul, se îndreaptă spre templul lui *Apollo*, apoi, fără să fi părăsit cu totul aceste două lăcașuri, intru în templul lui *Mercur*, cu frumosul altar de marmoră din mijloc, în *Maccellum*, în care se făcea negoțul cu alimente și ai cărui pereți sunt, în mare parte, acoperiți cu fresce.

După ce rătăcesc ceasuri întregi pe la atâtea âspântii, cu fântânile lor, cari serveau drept puncte de orientare pentru oraș; după ce bat lespazile, în cari zac, lungite, urmele săpate ale roatelor; upă ce străbat și iar străbat prin *ostium*, pe lângă mozaicurile și picturile din *atrium*, printre columnele *peristylului*, prin *triclinium* și *tablinium*, întovărășit de oratoria elocventă, curgătoare și muzicală a unui bătrân și foarte simpatic ghid, după ce trec, de atâtea-ori, pe lângă „afize” prin cari candidații se recomandă cetățenilor pentru posturile de *duumviri* ori *edili*, afize cari nu sânt altceva decât nume scrise cu roșu deadreptul pe zid, după ce trec prin băi cu „*tout-à-l'égout*”, prin restaurante, de două ori prin cele două piețe publice, — mă surprind că am pierdut noțiunea orânduieilor de afară — și că ele, dacă tu pot fi ca Pompeiul, ar putea fi cam așa... Numai după ce revăd iar șopârlele pierzându-se prin crepăturile zidurilor, numai după ce mă recunosc în tăcerea coloanelor și încăperilor de piatră, Pompeiul îmi apare iară e: o lume cu totul nouă.

Intr'un mic muzeu (muzeul cel mare, de lucruri pompeiane, se găsește la Neapol) se găsesc mai multe rămășițe scoase de sub cenușă: trupuri pietrificate, în atitudinile cele mai tragice; schelete omenești întregi, schelete de cai și alte animale, diferite obiecte de gospodărie, obiecte de artă, stufe.

Pe *porta Marina*, ies dintre ziduri, cu toate că, poate, încă multă vreme, voi mai rătăci printre ele... Și cum soarele se apropie de Posilipo, aș vrea să fiu unul dintre cei cari străuiesc în afară de ziduri, iar, spre miezul nopții, pe poarta pe care singur am păzit-o, să mă furișesc înăuntru și să rătăcesc prin toate încăperile — poate aș întâlni pe cineva...

Romulus Cioflec.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 August n. 1911

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Vreme caldă, ploi vițoroase sporadice.

Prognostic telegrafic: Cald, ici-colea ploi viscoloase.

Temperatura medie la amiază este 25.8 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.31
Grâu pe Aprilie 1912	"	11.54
Secară pe Oct.	"	9.20
Cucuruz pe August	"	—
Cucuruz pe Septembrie	"	—
Cucuruz pe Maiu, 1912	"	7.62
Ovăș pe Octombrie	"	8.36

Zâna mării

Trecuse de miezul nopții, când s'a ridicat puntea și vaporul „Dacia” s'a depărtat de țarm.

Orașul, cu luminile fantastice din port rămânea mereu în urmă, pe când valurile mugeau lovindu-se de coastă. Un șuer prelung, sinistru și vaporul a eșit în larg. Ca un ochiu neadormit veghea lumina farului, schimbându-se dela roșu la verde, dela verde la galben.

Bătea un vânt puternic dinspre răsărit, legănând vaporul ca pe un fulg, și făcându-l să trosnească din încheieturi.

Ca niște umbre uriașe goneau nouri pe cer și întunericul ne învăluia tot mai mult, tot mai înfricoșător, cu cât ne depărtam de țarm.

De abia se mai zărea orașul cu vilele-i răslețe ridicate pe malul mării, iar luminile parcă se stângeau și se aprindeau rând pe rând.

Vaporul tăia marea făcându-și drum peste valurile infuriate... Încă o clipă, și cele din urmă licăriri care ne mai legau de țarm s'au stins.

Am închis atunci ochii, și mi s'a părut că visez, că mă cobor în neant. Nu auzeam decât vuetul mării și sgomotul unui lanț de fer care se lovea de coșul vaporului. Am stat pe o bancă și am deschis ochii în întuneric. Dungi de lumină galbene se reflectau pe spinarea valurilor, iar la proră apa clocotea în trâmbe spumoase.

Vântul mă bătea în față, și stelele răsăreau una câte-una printre nouri imprăștiți. Ca un alt beduin rătăceam cu ochii în pustiu întunericului mării, și pe un drum necunoscut îmi alergau gândurile. Am închis ochii și m'am lăsat în lumea basmelor.

Când m'am deșteptat, răsărise luna. Și mai senin era cerul, și mai frumoasă era marea!... Umbre fantastice jucau în depărtări, iar pe creasta valurilor spuma fălăia ca un stol de porumbei albi...

Mi s'a părut atunci, că din întuneric se desprinde o formă femeiască: era zeita mării. A trecut o clipă pe lângă mine, ca o arătare venită din alte lumi, și s'a așezat pe o bancă din apropiere.

Toată lumina lunii i se juca pe față, și ochii îi rătăceau pe întunericul valurilor.

Am stat nemișcat privind-o multă vreme, până ce într'un târziu m'am ridicat să plec.

Când m'a simțit a întors capul și s'a rezimat de balustradă. O rază de lumină s'a strecurat atunci de undeva, luminându-i față.

Era năgrăit de frumoasă, și mi s'a părut că era în adevăr zâna mării!

Am trecut pe lângă ea, și am lăsat-o să-și toarcă firul viselor mai departe, acolo sus, în lumina lunii!...

II.

Când m'am deșteptat a doua zi se lumina de ziua M'am îmbrăcat repede și m'am urcat sus, ca să văd răsăritul soarelui.

Vântul contenise, și cât puteam cuprinde cu ochii zărea, vedeam valurile de apă clocotind în depărtări... Sute de groelanzi se țineau în zbor după vapor, plutind pe deasupra catargului. Aerul venea rece, proaspăt din larg, și în spre răsăritul îndepărtat cerul se îmbrăcase într'o mantie de purpură.

Răsărea soarele!... Când am ajuns pe coastă, am văzut-o stând pe aceeași bancă și în același loc pe Zâna mării. Privea cu ochii rătăciți în larg, pe când în colțul gurei îi flutura un zâmbet trist!...

Era așa de frumoasă, că mi s'a părut o clipă, că răsăritul soarelui nu ar avea nici un farmec, dacă din acest cadru ar lipsi ea.

Călătorii veneau rând pe rând să vadă tabloul măreț al răsăritului, și privirile tuturor se îndreptau către cerul impurpurat.

Deodată licări în depărtări o rază vioie. Părea că vine din adâncul nepătruns. Apoi alta roșie, și iar alta violetă. În urmă o puzderie... de raze, și toate, toate clădeau o punte, un drum, care pleca de la orizont... și se răsărea de coasta vaporului. Spuma valurilor flutura pe întinsul mării ca o pânză cuprinsă de flăcări, pe când ochii frumoși ai zânei, cătau întrebători în juru-le așteptând parca un răspuns, un cuvânt drag, venit pe o rază de la soare!...

M'am apropiat de banca, pe care stătea răzimată, și am zis încet:

— Nu știu, dacă răsăritul acesta de soare ar fi așa de măreț, dacă nu l'ar privi și ochii frumoși!...

A întors capul și s'a uitat la mine cu același zâmbet trist, fără să-mi răspundă. I-am putut însă ceti în ochii cuvintele:

„Te înțeleg, dar nu putem sta de vorbă”.

S'a sculat și s'a coborât pe proră vaporului. Eu o urmăream în tot locul. Îi cercetam gândul, privirea, și îi netezam cu mintea suvițele de păr negru, care-i fluturau pe frunte.

Își alegea tot locuri singurate, colțuri tănuite, unde putea să-și deie drumul gândurilor, ca să colinde necuprinsul.

Nu cunoștea pe nimeni, de cât pe un bătrân, care venea s'o cerceteze din vreme în vreme! Cine era și unde o duceau valurile mării, n'am putut afla...

„Și cum stăteam lungit pe un scaun, privindu-i ochii, negri, frumoși, am auzit o voce dulce, care venea de sus de pe coastă, și care se pierdea în vuetul valurilor:

La țarmul legănatului mării,
M'așteaptă a sufletului zână,
Brav lopătar, în depărtări
Mână!

Am închis atunci ochii, și m'am lăsat iar în lumea gândurilor mele!...

Const. A. Giulescu.

De-ale noastre.

C. Sandu-Aldea. *Atragere deosebită a atenției a cetitorilor noștri asupra admirabilei descrițiuni, ce o face d. Sandu-Aldea călătoriei sale, pe care sub titlul „Note de drum” începem a o publica astăzi în foiletonul nostru. Vestim totodată cu bucurie, că eminentul scriitor, d. Sandu-Aldea a intrat în șirul colaboratorilor noștri regulați.*

Nu mai avem număr popular. Am anunțat deja, că organul popular al partidului național „Poporul Român”, în urma unui concluz al comitetului, a fost adus la Arad. Astăzi se tipărește pentru prima dată „Poporul Român” în tipografia noastră proprie din Arad. În consecință numărul popular al „Românului” încetează. Toți abonații acestui număr primesc de azi înainte „Poporul Român”. Astfel „Românul” de azi încolo rămâne ziar cotidian pentru intelectuali.

O constatare. În interesul adevărului constatăm, că corespondențele din Vulcan, aparute cu câteva luni înainte de asta în acest ziar, nu au fost scrise de părintele Victor Ungur, paroh adm. în Vulcan și că peste tot numitul domn preot n'a avut nimic de a face cu acele corespondențe.

Convocare. În sensul §§-lor 23 și 24 din statute, membrii „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” se convoacă la adunarea generală ordinară, ce se va ține în Blaj, în zilele de 28 și 29 August n. 1911.

Programul adunării: Ședința I. Luni, în 28 August n., la orele 11 a. m., în biserică catehedrală. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării generale. 2. Inscierea delegaților prezenți ai despărțămintelor. 3. Raportul general al comitetului central. 4. Alegerea comisiilor pentru: a) examinarea raportului general; b) cenzurarea socotelilor anului 1910 și a proiectului de buget pe anul 1912; c) înscrierea membrilor. 5. Alegerea unei comisii pentru întregirea prezidiului. 6. Prezentarea eventualelor propuneri. (Eventualele propuneri au să fie înaintate, în scris, prezidiului „Asociațiunii” (Sibiu, str. Șaguna Nr. 6) cu 8 zile înainte de adunarea generală).

Ședința II. Marți, în 29 August n. la orele 4 d. a. Ordinea de zi: 1. Raportul comisiei pentru examinarea raportului general și propu-

nerile acestei comisii. 2. Raportul comisiei pentru cenzurarea socotelilor pe anul 1910, a proiectului de buget pe anul 1912 și propunerile acestei comisii. 3. Raportul comisiei pentru înscrierea de membri. 4. Alegerea prezidentului. 5. Fixarea locului pentru adunarea generală viitoare. 6. Dispoziții pentru verificarea procesului verbal. 7. Inchiderea adunării generale.

Ședința secțiilor științifice-literare. Marți, în 29 August n. a. c. la orele 10 și jum. a. m. va avea loc ședința festivă a secțiilor științifice literare. D. dr. Iosif Popovici va ține o conferință comemorativă despre Ioan Maiorescu, iar d. Octavian Goga despre literatura ardeleană în veacul al XIX-lea.

Sibiu, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, ținută la 19 Iulie 1911. A. Bârseanu m. p., vice-prezident. Oct. C. Tăslăuanu, secretar.

Societatea pentru fond de teatru român își va ține adunarea sa generală în Blaj în zilele de 16/29 și 17/30 August 1911. Invităm la această adunare generală pe toți membrii fondatori, pe vieță, ordinari și ajutători ai Societății, precum și pe toți binevoitorii și sprijinitorii culturii românești.

Ședința primă: Marți, în 16/29 August 1911. 1. Deschiderea adunării generale, la 9 ore a. m. 2. Alegerea a doi notari pentru ședințele adunării. 3. Prezentarea raportului general al comitetului asupra lucrării sale dela adunarea generală din urmă, precum și a rapoartelor de cash. 4. Alegerea unei comisii de 5 membri, pentru cenzurarea raportului general al comitetului. 5. Alegerea unei comisii de 5 membri, pentru cenzurarea rapoartelor de cash și a socotelilor. 6. Alegerea unei comisii de 5 membri, cari în înțelesul §-ului 5 din statutele societății, vor înscrie membrii noi — fondatori, pe vieță, ordinari și ajutători. 7. Cetirea conferințelor corespunzătoare scopului societății, anunțate președintelui înainte de adunare. 8. Inchiderea ședinței.

Ședința a doua: Mercuri în 17/30 August 1911. 1. Deschiderea ședinței la orele 10 a. m. 2. Cetirea sumarului ședinței precedente și verificarea lui. 3. Raportul comisiei pentru înscrierea de membrii noi. 4. Raportul comisiei însărcinate cu cenzurarea raportului cassierului. 5. Raportul comisiei însărcinate cu cenzurarea raportului general al comitetului. 6. Determinarea locului, unde se va ține adunarea generală în anul 1912. 7. Alegerea unei comisii de 3 membri pentru verificarea sumarului din ședința a II-a. 8. Inchiderea adunării.

Brașov, în 23 Iulie (5 August) 1911. Virgil Onișiu m. p., vice-prezident. Dr. Iosif Blaga m. p., secretar.

Înștițare. Am onoarea a vă aduce la cunoștință, că am deschis cancelaria advocațională în Hațeg, (fostul local de cancelarie dr. Straițariu). Cu stimă: dr. Emil Șelariu, avocat.

Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor dela șc. p. gr.-or. rom. din protopopiatele Timișoara, Belinț, Comloșul mare și Lipova, se va ține în Timișoara Marți la 2 (15) August 1911 și nu la 3 (16) August, cum din eroare s'a pus în convocator, iar ședința comitetului se va ține luni la 1 (14) August la ora 8 înainte de amiază la șcnala din Fabric.

Caransebeș, 3 August 1911.

Iuliu Vuia m. p. președinte.

Anunț. Cursurile „Școalei pentru economia și industria de casă”, susținută de „Reuniunea femeilor române din Sibiu”, se încep la 1 Sept. n. Instrucțiunea secțiunii economice cuprinde: a) învățământ practic: pregătirea bucatelor, conservarea poamelor și legumelor, spălătul și călcatul rufelor, confecționarea rufelor etc. b) învățământ teoretic: economia de casă, contabilitatea etc. Instrucțiunea secțiunii industriale cuprinde: cusut, croit, împletit cu mașina, tors și țesut. E de dorit, ca elevele să se prezenteze punctual pentru a lua parte la pregătirile pentru înaugurarea festivă a noului local al școalei în casa proprie a reuniunii.

Informațiuni se pot primi dela Comitetul „Reuniunii femeilor române din Sibiu”.

Concert în Sănmihai. Cu ocaziunea instalării preotului A. Balea în Sănmihai în seara de 6 August s'a aranjat un concert cu reprezentație

teatrală de cătră tinerimea din Sân-Mihai, sub dirigența învățătorului director Nicolae Miuța.

S'au cântat 4 cântări: 1. „Frunză verde de trifoil“ cor bărb, de T. Popovici. 2. „Inzadar“ de G. Dima. 3. „Numai una“ de Ionel Crișan. 4. „Frunză verde de măr dulce“ de A. Sequens.

Toate 4 cântările au fost executate bine — dovadă, că numeroasa asistență a răsplătit cu aplauze fiecare piesă încât conducătorul era necesitat să biseze.

S'a declamat poezia „Sergentul“ de Alexandri predată cu mult simț de studentul în cl. VII. gimnazială Vichentie Ardelean.

Punctul ultim din program a fost „Rusaliele“ vodevil într'un act de V. Alexandri.

Reprezentarea aceasta teatrală încă a succes peste așteptare. În special și-a jucat rolul deosebit de bine „Susana nevasta lui Toader“ drăgălașa d-soară Danița Fogaraș, „Vasile Veverința frunța“ d. V. Ardelean stud. cl. VII. gimn. și „Galuscus vechilul moșiei și prof. din sat“ d. Adrian Suciu stud. cl. VIII. gimnazială.

Succesul i se atribuie în mare parte conducătorului inv. dir. Nicolae Miuța, care nu a cruțat nici o osteneală nu numai cu ocaziunea aceasta — ci de 9 ani de când funcționează ca învățător a lucrat foarte mult pentru deșteptarea poporului din aceasta comună frunțașă.

După producțiune a urmat dans care a ținut într'o animație de nedescris — până dimineața la 6 ore.

Din patrie.

La spânzurătoare. Faimosul penitenciar Csillag din Seghedin, orașul nouă atât de memorabil, de câteva luni adăpostește între zidurile sale sinistre pe criminalul bestial, neaoșul urmaș al distinșilor aventurieri din secolul 9 și zece, cari au incendiat și jăfuit jumătate Europa, pe Szalma István.

Acest crud și bestial tâlhar, abia în etate de 27 ani, a săvârșit două omoruri înfiorătoare în timp de câțiva ani, devenind astfel vrednic de cel mai scârbos și repugnant sfârșit, la care îl condamnase acum 4 luni tribunalul din Seghedin. Szalma e condamnat la spânzurătoare și refuzându-i-se rugarea de grațiere, va fi executat încă în decursul acestei săptămâni, probabil mâine, de către călăul Bali Mihály.

Călăul Bali, locuitor în Fadd, chemat telegrafic de către procuratura din Budapesta, astăzi dimineață s'a prezentat la procuratura budapestană, a cărui subaltern este, pentru a primi înviațiunile și speșele de execuție. Cu cel mai apropiat tren a plecat la Seghedin.

Condamnatului Szalma, care până și azi speriază încă grațierea majestatică, abia cu 24 ore înainte de executare, i-se aduce la cunoștință sentința de moarte.

După 22 de ani deci, zidurile întunecate ale penitenciarului Csillag, înc'odată vor fi mărturia morții silnice a unui neînchipuit de crud criminal, care este Szalma István. Cu o adevărată sălbătăcie de fiară, acest individ deschișit în vrâstă juvenilă, când alții fac versuri de dragoste și visează la lumina lunii, el s'a pripășit pe drumul de țară, ucigând tâlhărește pe un furnizor, cu scopul de a-l despoia de averea sa.

Judecătoria considerând atunci tinerețea l-a condamnat cu pedeapsa minimală de 6 ani penitenciar. Astăzi iarnă, în urma purtării sale blânde, din principii umanitare a fost eliberat. Cum în penitenciar se deprinsese cu căvăfia (cismăritul), liber odată, străbătuse satele din jurul Macovei, orașul său natal, pingelind ghetele oamenilor săraci. Dar cu câștigul acesta nu era mulțumit, visa la bogăție și chiar pingelitul îl folosea de pretext să fure. În decursul vremei se îndrăgosti de o fată, căreia îi promise să o ia de nevastă. Nu avea însă bani, iar termenul nunței se apropia. Pândea deci prilejul. Iși puse ochii pe un sălaș.

Intr'o zi, când gazda împreună cu familia plecă la oraș, prinse ocaziunea. În miez de noapte, știind, că la sălaș nu e decât un copilaș servitor, s'a dus să jefuiască. Ca să nu fie conturbat de nimeni însă, cel dintâiu lucru i-a fost să ucidă pe copilaș, cu bestialitatea unui bandit îmbătrânit în rele.

Iată în linii largi în toată goliciunea lui sufletească delincentul criminal, pe care poate chiar

mâne, judecata omenească îl va trimite cu groaznicele sale păcate în fața eternului judecător.

Spânzurarea se va săvârși probabil în cerc restrâns, fără asistența publicului.

Sentința de moarte e vestită. Ziarele de seara aduc, cu largi comentare, știrea despre promulgarea sentinței de moarte a delicventului Szalma István. Azi dimineața la ora 9, cinci pârcați inarmați au însoțit pe criminalul condamnat, conducându-l la procuratură. Szalma nu știa ce se va întâmpla. Nimeni nu se credea îndreptățit să-i comunice sentința. El cuprins de o presiune sinistă întrebă pe drum: unde mă duceți? Mă duceți doar la spânzurătoare? Dar nimeni nu-i dase răspuns.

Ajuns la procuratură i s'a comunicat sentințele Tribunalului, a Curiei, rugarea de grațiere și în sfârșit răspunsul. Iată-l:

Majestatea Sa Impăratul și Regele conform hotărârei Sale prea înalte a binevoit să ordoneze, ca să nu se pună obstacole mersului normal al justiției și da aceleia mână slobodă.

Cetindu-i-se sentința, Szalma cu cinism aproape revoltător, răspunde:

— Mulțumesc!
Insfârșit este dimis adresând președintele cuvintele inexorabile, crude:

— Conform rescriptului, te cedăm de acum justiției pământeste.

Lui Szalma nu-i dor de nimeni și n'are pe nimeni. Dorințe n'are. Și nu se pare emoționat de sentința draconică. Abia când a intrat la dânsul apărătorul dr. Sebök, l-au năpădit lacrimile izbucnând într'un plâns convulsiv. Decând i-s'a comunicat sentința de moarte, n'a schimbat cu nimeni nici măcar un singur cuvânt.

Sanatoriu în Arad. Acțiune umanitară, salutară și de mare importanță s'a pornit în Arad pentru a umplea un gol prea simțit. E să se înființeze în curând un sanatoriu, societate pe acții, aranjat după cerințele igienei moderne. În fruntea acțiunii stă comitele suprem al orașului și comitatului Arad, Urbán István.

Dela frați

Noui inundații în județul Botoșani. Nu au trecut nici două săptămâni, de când județul Botoșani se liniștise de inundațiile de pe urma ploilor care au ținut vre-o 3 săptămâni, lăsând sătenii prada mizeriei, și aflăm trista veste că Prutul vine, cu furie ameninșând să se reverse din nou.

În câteva ore a inundat mai multe sâmnături ale sătenilor de pe teritoriul Ștefăneștilor. Granicerii și funcționarii vămei s'au retras în Tg-Ștefănești, căci apa venind mare a inundat locuințele.

Din vamă apa a luat 400 saci goi și 16 plini cu porumb proprietatea dlui Leiba But și Schapira.

S'au luat măsuri ca locuitorii și vitele să se retragă pe dealuri.

De cinci zile în Botoșani plouă încontinuu.

Din străinătate.

Peary și Cook șarlatani. Cei doi exploratori ai polului nordic Peary și Cook vor fi trași cât de curând la răspundere de tribunalul din New-York pentru înșelăciune. Societățile geografice, cari au fost însărcinate cu examinarea datelor, au constatat că nici Peary și nici Cook n'au ajuns la polul nordic, ci ambii au exploatat numai societățile storcând bani pentru scopurile lor personale. Eschimoșii, la cari s'au provocat preinșii exploratori au dovedit toți, că ambii au înșelat lumea cu date false. Acum aceste societăți îi trag la răspundere pentru despăgubire.

Boala papei. Starea papei devine tot mai îngrijorătoare. Acum a fost mutat din locuința sa într'un departament mai jos, unde ar fi aerul mai răcoros. Până acum s'au dat buletine tot mai liniștitoare asupra stării lui, dar acum toți sunt convinși despre gravitatea morbului său. Profesorul Marchiafava a declarat, că papa are lipsă mare de schimbare de aer și ar fi conștient să meargă la mare. Papa însă și cei din jurul său nici nu vreau să audă de așa ceva. Partea cea mai mare a nopții o petrece în nedormire și este cuprins des de leșinuri.

Succesul lui Vedrines. Aviatorul francez Vedrines a făcut calea prescrisă de 808 chilometri și astfel a câștigat premiul Michelin.

Alegerea de prezident în Portugalia. Adunarea națională din Portugalia a hotărât cu 123 voturi contra 50, ca să aleagă prezident pentru republică. Alegerea se va ținea încurând.

Candidatura lui Teofil Braga, șeful guvernului provizor, la prezidenția republicii întâmpină o puternică rezistență în sinul partidului republican.

O fracțiune importantă a acestuia îi opune, candidatura lui Hagelhaes Lima, ca unul care e un republican încercat și în casa căruia s'a pus la cale revoluția care a adus prăbușirea monarhiei.

Holera în Turcia. Ieri s'au constatat 30 cazuri de holera, dintre cari 14 mortale.

In Macedonia. La Ipek, s'au înregistrat 47 cazuri de holera, dintre cari 30 mortale; la Djakova, 8, dintre cari 3 mortale.

Decimarea soldaților turci. „Berliner Tageblatt“ află din Pristina că holera ia proporții colosale în rândurile trupelor turcești.

Zilnic mor peste 50 soldați. Sunt temeri că soldații, cari în urma pacificării Albaniei se vor întoarce la vetrele lor, vor contamina și acele părți de holera.

In Franța. Câteva cazuri de holera fiind semnalate la Marsilia, institutul Pasteur a rimis acolo o proviziune de serum antiholeric.

In Muntenegru nu e holera. O telegramă din Cetinje desminte, că holera ar bătui în Muntenegru, sub formă de epidemie.

Până acum, în toată țara, nu s'a înregistrat decât un singur caz, și acesta la Cetinje.

La Triest. Trei cazuri noi de holera au fost constatate ieri.

Dimisia primului ministru chinez. Primul ministru Ciung s'a retras pe motivul că la încoronarea regelui Angliei misiunea chineză a fost foarte umilită.

Mort în urma mușcării unei albine. Un copil din Assling (Tirol) de cinci ani, fiind mușcat de o albină, a murit după o jumătate de cias.

Deraierea unui tren. Un tren a deraiat în apropiere de Galata în momentul când toți pasagerii au debarcat.

Nu este nici o victimă omenească. Sunt însă mari pagube materiale.

Victimele trăznetului. La 23 Iulie v. la Coburg, în timpul unei puternice furtuni, cinci persoane au fost lovite de trăznet. Patru au murit pe loc.

Schönaich și moștenitorul de tron. Numărul de eri al ziarului „Neues Wiener Journal“ a fost confiscat de procuratura din Viena, din cauza unui articol intitulat: Moștenitorul de tron și ministrul de războiu.

În articol se amintesc preinșele conflicte între moștenitorul de tron și bar. Schönaich, cari ar provoca apropiata demisie a ministrului comun de războiu.

Atât moștenitorul de tron cât și bar. Schönaich ar fi recurs la Majestatea Sa să decidă în conflictul dintre dânsii conturbând liniștea bătrânului Monarch. Ziarul își exprimă dorința că în interesul binepriceput al Monarhiei astfel de lucruri nu-i permis să se mai întâmple.

Afacerea Schönaich de altcum e încă neclarificată. — Știrile despre preinșii urmași ai lui Schönaich se desmint. Greutatea cea mai mare ar fi că Monarhul nu află o persoană potrivită pentru acest post din considerațiuni politice, în ce privește partea curat militară a chestiei ar fi destui cari ar putea ocupa locul lui cu adevărată vocațiune.

Monarhul nu va decide poate până la reînțorcerea sa din Ischl, când va consulta ambii miniștrii prezidenți ai Monarhiei.

Ciuma la Odessa. Carantina e fixată. Cu începere dela 20 Iulie a. c., intrarea în țară a călătorilor, a mărfurilor și efectelor, sosind din Odessa, se va face, pe apă, numai prin porturile Sulina, Constanța și Galați, iar pe uscat numai prin punctele Ungheni și Gura-Prutului, porturi și puncte unde vor fi supuși la vizita medicală. Toate celelalte puncte de intrare, din Rusia în

România, rămânând închise pentru călătorii și proveniențele sosite din Odesa.

Vasele suspecte vor fi desinfectate, călătorii și rufele murdare vor fi de asemenea desinfectate; călătorii sosiți din acea localitate, pe lângă vizita medicală, vor fi supuși la o supraveghere de 10 zile, la domiciliul lor, socotite de la data sosirii.

Nu se permite intrarea în țară a cetelor de lucrători, pelerini și emigranți din Odesa.

Produsele de alimentație de origine animală, sunt prohibite.

Deratizarea vasului se va face în orice caz. Dacă această operațiune a fost făcută înainte de descărcare, mărfurile nu se vor mai desinfecta, dacă a fost făcută după descărcare, ele vor suferi operațiunea desinfecțiunii, când vasele sunt suspecte sau infectate.

O grevă monstră în Anglia, 600.000 greviști. Numărul greviștilor din docuri și al lucrătorilor din gări declarați ieri e de 50.000.

La aceștia mai trebuie adăugați alți 25.000, dintre lucrătorii întrebuițați la depozitele de cărbuni, — așa că numărul total e de 75.000.

În oraș a început să se simtă mult lipsa cărnei.

Se evaluează la 600.000 numărul lucrătorilor cari nu vor lucra mâine.

Greva impiegatilor de cale ferată se întinde repede până la Liverpool.

2500 impiegati ai liniei „London and Northwestern railway” s'au asociat grevei.

Greviștii cer 54 ceasuri de lucru pe săptămână și o sporire de salariu de doi shilingi.

Turcia și Creta. După ziarul „Tanin”, în vederea manifestațiilor opozițiunii cretane, flota turcească ar fi primit ordinul de a nu părăsi apele Arhipelagului, spre a fi gata pentru orice eventualitate.

Dispariția unui ministru german. Ministrul căilor de comunicație, Marez-Oyens, plecat de curând să-și petreacă concediul în Tirol, a dispărut de acolo în mod misterios. Toate investigațiile făcute, spre a i se da de urmă, au rămas infructuoase.

Cei doi fii ai ministrului primiseră, cu puțin înainte, dela părintele lor, câte o scrisoare, prin care acesta îi chema la el.

Misterul acestei dispariții neliniștește mult familia, care crede că ministrul a căzut într-o prăpastie, ori a fost asasinat de niște bandiți.

Alt incendiu în Stambul. Un nou incendiu a izbucnit ieri în Kadika, în Stambul. Au ars trei zeci de case printre cari școala franceză.

Greva dela tramvaiele din New-York. Conducătorii tramvaielelor dintre Brooklyn și Conney-

Island au declarat grevă cerând sporirea salariilor.

În prezent funcționează numai puține vagoane.

Au avut loc lupte sângeroase între greviști și înlocuitorii lor.

Soțiile greviștilor desfășoară o energie sălbatică pentru triumful grevei.

Publicul e disperat din cauza acestei greve, neputându-se duce la băile de mare.

Un nou record. Căpitanul francez Pellet a stabilit un nou record.

El s'a ridicat cu aeroplanul la o înălțime de 3350 m.

Pădure în flăcări. Incendiul care a izbucnit în pădurea din apropierea de Franzenfeste s'a întins pe o distanță de 400 hectare, ajungând până în apropierea orașului.

Starea împărătesei Germaniei. Starea împărătesei s'a îmbunătățit simțitor. Ea a făcut azi o primblare și mâine se va duce în persoană la gară pentru a primi pe împăratul Wilhelm care sosește la Wihelmshoe.

Biserica ungurească sigilată de poliția Americană. Din So. Bend, Ind., vine vestea, că din pricina că episcopul unguresc nu a dat oamenilor preotul pe care l'au ales ei, pe preotul nou trimis de episcop, Ungurii de acolo nu au voit să-l lase în biserică să fină serviciu, ci au aruncat în el cu pietri, cu ouă clocite, și cu teocuşuri de hârtie umplute cu apă. În vremea aceasta la biserică au fost adunați vre-o 1500 Unguri, și dacă nu venea poliția la timp, poate l'ar fi omorât pe noul lor preot protopopul Kovacs Lajos.

Deși 45 de polițiști înarmați abia au putut mântui viața preotului de cătră poporul unguresc agitat contra lui. A fost o adevărată luptă între popor și poliție, în urma căreia nu mai puțin ca 300 de Unguri au fost greu răniți din partea poliției. Unii sunt prin spitale iar alții în închisoare.

După ce poliției i-a succes a face ordine, au sigilat oficios biserica înștiințând cazul și episcopiei, care în felul acesta va trebui să dea de preot pe cel ales de popor sau biserica va rămână închisă.

Tot asemenea s'a întâmplat și în New-York cu preotul Frölich Janos, un om de nimica. Poporul nici pe acesta nu l'a lăsat să intre în biserică. Și și aici au fost ciocniri între poliție și poporeni, iar biserica încuiată.

Un imn inedit al lui Liszt. În biblioteca academiei „Sfânta Cecilia” s'a găsit un imn inedit al lui Liszt, intitulat: „O! Roma nobilis”, scris înaintea morții în vila Adria.

Aplanarea conflictului franco-german. Se anunță oficial că aplanarea conflictului franco-german este o chestie de câteva zile.

Tratativele se fac în mare liniște asupra unor chestiuni de puțină importanță.

„Localanzeiger” ocupându-se cu chestia Marocă, spune că Anglia și coloniile engleze sunt foarte revoltate de faptul că Germania voiește să ia dela Franța cu orice preț insula Tahiti.

Diverse

Mulțămită publică. Cu ocaziunea concertului arangiat de tinerimea română din Pâncota și jur la 16 Iulie st. n. 1911 au binevoit a suprasolvi, în favorul școalei de fete din loc, următorii domni: Magnificența Sa d. dr. Stefan C. Pop deputat die-tal 40 cor. Ioan Binchiciu 6 cor. Gheorghe Papp preot 1 cor. Ignatie Pocol 1 cor. Ioan Burza 2 cor. Simion Buda, 2 cor. Petru Vancu, inv. 2 cor. Romul Laza, 1 cor. Teodor Zomoniță, 1 cor. și Filip Leuca, preot 2 cor. De tot 58 cor. pentru care aducem și pe acestea cale M. O. Domni mulțămita noastră publică.

Pâncota la 8 August st. n. 1911.

În numele comitetului arangiator:

Filip Leuca m. p. preot Ioan Halmăgean inv. cassar. președinte.

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etajul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasiu Halmăgian.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel mai modern. ...

Supraveghere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmutza.

Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

FOIȚA ZIARULUI „ROMANUL”.

Roza dela Disentis

de
H. Zschokke

Trad. de Iunius

(25) — Urmare —

— În cazul acesta, — zise dânsul, — dă-mi voe să nu fiu de față. Eu sunt elvețian și nu-mi ridic brațul spre nimicirea, ci spre eliberarea patriei mele. Să nu fie al doilea Unterwalden aici, să nu comitem fapte de urgie. Să ne lupțăm, dacă e nevoie, ca oameni contra oamenilor fără asasinări și incendieri. Dacă nu, doresc se fiu concediat, generale.

— Dta vei rămânea!, — răspuse Loison poruncitor. Când vom sosi în Chur îți vei primi demisiunea așa după cum ai meritat-o.

— Adu-ți aminte, — răspuse Bëndenezul cu vocea fermă, — că am venit la D-ta ca voluntar.

— Să nu înșirăm vorbe de geaba, — zise generalul, — mă tem că d-ta ai adus servicii îndoiioase armatei franceze eri.

— Generale!, — strigă aprins căpitanul și făcu repede un pas înainte. Zici, că am servit rău? Poate fiindcă am fost silit să petrec treizeci de ore în pericole de moarte prin de-

șerturi de zăpadă ca iscoadă, ca se salvez de perire cei câțiva soldați ai d-tale?

— Să salvezi? Dela perire? Cum?

— Intoarce-te îndărăt cetățene general. Sfatul acesta este cel mai bun rod al iscodirei mele, de care sunt aproape să-mi pară rău. Vei avea se țini pept cu preponderanța și disperarea unui popor muntean, care nu știe de frică. Vei avea...

— Nimic mai mult! — zise comandantul a cărui față întunecată exprimă bănuială crescândă. Dă-mi voe să-mi asigur pentru orice eventualitate valoroasa d-tale persoană. El chemă câțiva ofițeri, cărora căpitanul de vânători trebui să le predea pușca, tornistrul, cornul de praf de puscă, până și bățul de urcat munții. După aceea făcu un semn și tobele sunară de plecare.

XV. Gloatele (miliția).

Coborârea de pe înălțimi pe cărarea înzăpezită și lunecoasă fu mult mai anevoioasă decât urcarea, iar prăpastiile o făceau din cale afară periculoasă, căci un pas greșit și omul era în adâncime. La stânga neguri sure învăliau munții, iar la dreapta din afunzime nemăsurate se înălțau masse prăpăstioase de munți, cari își trimiteau până la ceruri culmile, creștetele și piscurile lor asemănându-se unui labirint nepătruns format din cristali uriași, deci se deschidea o prăpastie îngrozitoare, jumătate de munte se prăvălise într'ansa și dispăruse înghițit fiind, pe când cealaltă jumătate jelia cu măruntaele des-

făcute. Colo gleceri spârși se căscău de către olaltă descoperind în lumina zilei ranele lor verzi-spălăcite. De pe părțile stâncilor spânzurau în aer cascade de apă nemișcate par'car fi stâlpi de sticlă. Păduri îndepărtate păreau pete negre de mușchi pe o piatră ninsă. Din vreme în vreme un uruit surd, asemenea tunetului înfiora munții. Era zgomotul produs de lavine, ce se prăvăleau, fără să le poată ochiul descoperi.

Soldații priviau infricoșați în sus și-și urmau drumul în tăcere adâncă, ca nu cumva prin șgomotul ce l-ar produce să turbure văzduhul, iar acesta la rândul său să clătine grămezile de ghiață și zăpadă, ce se cumpăneau deasupra lor. În sfârșit sireagul munților se lărgia la stânga și la dreapta din ce în ce. Se anunțară și cele dintâi urme ale împărății plantelor. Ceva mai departe în vale se zăriau pe coastele munților dungile lungi ale pădurilor de brazi, printre ele alocurea brazde adânci săpate de torenții ploilor și a zăpezii topite în curs de mii de ani, iar tocmai hăt departe în vale închidea perspectiva un rociu de văi formate din poalele împreunate ale diferiților munți, ce se întâlneau.

(Va urma)

„IANER“ cremă neunsuroasă.

Cel mai nou produs higienic pentru curățirea și înfrumusețarea pelei.

Înlătură petele galbene, bucele pricinuite de înfierbințeli, sgrăbunțe și alte necurățenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mult mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

► **IANER** « pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic folos, care acoperă încreșturile și e cu totul nestrucăcioasă. În culorile: roză, albă și cremă. **1 cutie 1 cor.**

► **IANER** « săpun. **1 bucată 60 fileri.**

► **IANER** « pastă pentru dinți. **1 doză 1 cor.**

► **IANER** « apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși și gingiile buretoși, contra mirosului greu de gură. **1 sticlă cor. 1-60, jum. sticlă 80 fil.**

► **IANER** « esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătreței și contra căderii părului. **1 sticlă, 1 cor. 30 fil.**

► **IANER** « pomadă pentru creșterea părului. — **1 teglă 2 coroane.**

► **IANER** « vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Nereușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încăruntit în ce culoare să se vâpsească (negru, brunet). **Un carton 4 cor.**

► **IANER** « apă, care face părul blond. Pentru a vâpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond, roșu, chiar și brunet ori negru. **1 sticlă 4 cor.**

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476.

Pentru înconjurarea contrafacerei numai „Preparatele lui Rudolf Ianer“ ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpăta la

Farmacia „Maria ajutătoare“ a lui Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.

Aviz. Agentura principală pentru Arad și jur a societății de asigurare „The Standard“ și-a transpus biroul în strada Deák-Ferenc Nr. 36. — Telefon Nr. 850.
Anastasiu Demian. Coloman Rolko.

Cea mai bună și mai ieftină salamă, se poate procura dela

Adolf Rummier

fabrică de salamă
Nagyszeben—Sibiu—Hermannstadt
Schwimmschulgasse.

Izvor ieftin de cumpărat
gramofoane și plăci
de vânzare și cu plătire în rate.
Noutăți! Au apărut noi plăci românești.
Cereți prețurentul il. gratis din Marele magazin de
gramofoane
al lui
TÓTH JÓZSEF
Szeged, str. Könyök 3.

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și privăzute cu leături) se poate comanda la

Librăria diecezană
dn Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

In fața lui D-zeu toți trebuie să ne închinăm.

M. S. Regele României, M. S. Regina României, A. A. L. L. R. R. Principele Ferdinand și Principesa Maria Moștenitorii tronului, A. S. R. Principele Carol, A. S. Principele Wilhelm de Hohenzollern cu suitele lor și înalții demnitari ai Statului în ghenunchi la rugăciunea de sfințirea Bisericii st. Nicolae din Iași, 2 Octomvrie 1904.

Tablou foarte frumos în mărime de 60/80 cm. Cor. 10
se află de vânzare la **Librăria Diecezană, Arad.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

intreprindere de instalarea sonoriilor și telefonului
Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Cumpar

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologior și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorilor).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

var de Orlat

In fabrica de var din Orlat se arde și expediază zilnic în mare și mic **renumitul**
liber de piatră și sgură. Preț moderat, serviciu prompt și real.

I. Banciu, Orlat.

Anuarul școlar

(Cronica școlară—Évkönyv),

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comodat și școalelor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: **ziuar de primire, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebunțate, date statistice despre școlari, învățător și școală, se află spre vânzare la Librăria diecezană din Arad.** Prețul unui exemplar: pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor.

La Librăria diecezană, Arad

se află de vânzare următoarele cărți literare:

Baltag Radu: „Feciorul“ nuvele	1.50
Hai să rădem, Almanahul revistei literare	
Minerva	1.—
Album. <i>Amintiri din România</i> , cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate	Cor. 3—
Sadoveanu M. Apa morților, roman	2—
„ „ Soimii	2—
„ „ Povestiri de seară	2—
Pop, V. Iubirea e biruitoare	2—
Sandu Aldea C. Ape mari	2—
Dulfu P. Povești și cântece	1.50
Gorkii M. Parveniții	1.50
Flamarion C. Urania vol. I și II a	—30
Wilde Oscar Pescarul și sufletul său trad. de Anghel.	—30
Dr. Ghibu On. Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar.	1.—
Agârbiceanu I. În întuneric.	2.—
Gârleanu Em. Din lumea celor cari nuvântă	2.—
Dr. Iacob, Căsătoria a doua a proșilor, chestiune de drept canonic	1—
Shakespeare W. Regele Lear, tragedie în 5 acte și 25 tablouri	—45
Bertolazzi C., Zile de sărbătoare, comedie în 5 acte	—40
Marosch S. Creditorii	—30
Chanteaubriand, Atala	—30
Album, <i>Amintiri din Războiul independenței 1877—1878</i>	Cor. 2.50
Agârbiceanu I.: „În întuneric“, nuvele	2.—
Luncianu M.: „În sărbători“ nuvele	1.50
Golescu Const.: Insemnările călătoriei mele făcută în anul 1824, 1825—1826	3—
Viora din Bihor, Viorele, schițe și nuvele.	2—
Stavri A. Luminisuri, poezii	2—
Pestalozzi H. Leonar și Ghertruda, o carte pentru popor tradusă în românește și însoțită de o introducere de Ion A. Rădulescu-Pogoneanu	3.50
Poe Edgar, Ingropat de viu.	—10
Martig. Em. Psihologia pedagogică	3.50
Tschudi Clara: „Tineretea Mariei Antoaneta	—30
Boteni I.: „Drumuri“	—30
Mosoch Sacher: „Buni și răi, gazetarii“	—30
Anghel D., Povestea celor năcăjiți. Fantazii și portrete	—30

„Deganin“ contra gândacilor.

Bucură-te d-nă dragă, că încurând nu vei mai avea gândaci (șvabi) în bucatărie, deoarece firma românească: **F. A. DEGAN din Fiume, (postafiók Nr. 163)** a inventat un praf nou

„DEGANIN“

care e cel mai bun și pe toți îi omoară. Costă 1 Kgr. **3 Cor.** Mai puțin ca 1/2 de Kgr. nu se trimite. Porto costă 72 fileri, iar banii se trimit anticipativ (înainte) la firma susnumită. Dacă comanzi 4 Kgr. Cafea, atunci cere și 1 Kgr. „Deganin“, căci 5 Kgr. se trimit franco. În Fiume toți vorbesc de praful „Deganin“, căci l-au probat cu mare rezultat.

■ ■ ■

Cere gratis și preț-curent românesc pentru **Cafea bună.**

„Deganin“ cu mare efect.

„Deganin“ moartea gândacilor.

„Deganin“ cea mai nouă invenție.

::: Singurul institut de asigurare ardelean :::

„Traşsylvania“

Sibiiu. Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

::: **Asigurări împotriva focului,** :::
 pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile,** etc., pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

::: **Asigurări asupra vieții,** :::
 (pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela asezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții, și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,** :::
 :::: **asigurări pe spese de înmormântare,** ::::

Asigurări contra grindinei (de piatră)
Asigurări de accidente corporale, contra infrației (furt prin spargere),
Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K. 5.003.540.78
Capitale asigurate pe viață achitate	4.834.801.12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc 119.839.992.-
	viață 11.020.266.-
Fonduri de întemelare și de rezervă	2.204.317.-

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc la serviciul institutului în condiții favorabile.

(59) 3

La

Librăria diecezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol. legate în pele cu copcii, 1 vol. 14.50, toate volumele Coroane 172.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței,** care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Serail crema a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tineresc imprimută feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

■ **Prețul unui tub 1 cor.** ■

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

■ **0 cutie 1 cor. 20 fil.** ■

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

■ **0 bucată 70 fileri.** ■

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay**
 Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Lisinszky Lajos, stoler
Arad, strada Péter Nr-ul 6.

Execută cele mai moderne mobile de dormitor, refector, salon și garderobă.	Intreprinde aranjarea perfectă a orice fel de locuințe. Preliminare gratuit.	Execută mobile durabile și solide conform desenelor ori după com. verbală.
--	---	--

Solicit sprijinul binevoitor al publicului românesc.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de primăvară și vară.
Ghetele de bărbați și dame
Salamander
cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină și neagră cu
16 coroane 50 fl. exclusiv la mine.
WEINBERGER JÁNOS
prăvălia de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.
Comande din provincă se execută în aceeași zi

25 (11)

Cele mai bune **oroloage**
cele mai solide și juvaerice
cele mai moderne

atât pe **bani gata, cât și în rate** pe lângă **chezășie de 10 ani** cu prețuri ieftine, livrează cea mai bună prăvălie în această privință în întreaga Ungaria
BRAUSWETTER JÁNOS
orologier în SZEGED.
Catalog cu 2000 chipuri, se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul **Românul** (ad. scriu că au cetit anunțul în „Românul“). Corespondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Birou de informații!!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general *în orice cauză* dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu reprezentanții cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac totfelul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III 19.

„TIMIȘIANA“

INSTITUT DE CREDIT și ECONOMII SOCIETATE pe ACȚII
FONDAT IN ANUL 1885.
Centrala în **Timișoara-centru**
(Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).
Filiale în:
Buziaș, Recaș, Ciacova și Delta.

Telefon Centrala Direcțiunea: Nr. 510. Contabilitatea: Nr. 1149.
Capital propriu 1,500.000 cor. — Depuneri 5,000.000 cor.
Telefon: Filiala Buziaș nr. 10, Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Delta nr. 26.

<p>Primește depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libele. Administrează depuneri cu casete de economizare.</p> <p>Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4¹/₂% și 5% interese, fără nici o detragere.</p> <p>După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Depuneri până la 10.000 coroane, după starea cassei se plătesc și fără abdicere. ■ Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire ipotecară. ■ Dă avans. pe efecte publ. (Lombard). ■ Acordă împrumuturi ipotecare pe case de inchiriat și pe proprietăți de pământ.
--	---